4-IK SZÁM. 1885. BUDAPEST, JANUÁR 25. XXXII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, félévre ... 6 •
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre ... 4 •
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre ... 3 •
Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

VAS GEREBEN.

(1823—1867.)

Tizennyolcz évig pihentek idegen földben Vas Gereben hamvai, mig fölmerült az eszme, hogy az édes hazai föld kebelének adassanak át. S miután fölmerült — csakhamar valósult is; mert avagy maradhatott-e egyik legmagyarosabb magyar iró idegen földben — ha egyszer kimondatott a szó: hozzuk haza!

Veszprémmegyében, Fürged pusztán született, 1823-ban, április 7-én és a keresztségben József nevet nyert. Apja, Radankovics Mihály (a Radákovics nevet csak később kezdé használni), ki herczeg Battyhány Fülöp uradalmában ispáni teendőket végzett, egyenes lelkü magyar ember volt és jóval több gondja volt a rá bizott juhokra, mint fia neveltetésére. Ugy okoskodott, hogy ő vele sem sokat bibelődtek, mégis kapott asszonyt a házhoz. Nem is volt vágyódása, hogy fia tanult emberré legyen és nem is igen törődött vele, hogy az többet járt az amugy sem sok világosságot terjesztő pusztai iskola mellett, mint az iskolába. De anyja, áldott, jó lelkü asszony, sokat álmodott arról, hogy fiát egykor «tisztelendő ur»-nak fogják titulálni. Rá is birta férjét, hogy fiukat tanulás végett Veszprémbe adják. Az öreg ugyan jobb szerette volna, ha fia a gazdaságnál marad, annál is inkább, mert anyagi viszonyai nem voltak olyanok, hogy a költséggel járó tanittatást ki birta volna, de engedett neje kivánságának, és a szilaj fiu, a valóságos pusztai gyermek a városba került. Pajkosságát, szilajságát itt sem igen vetkőzte le s a könyvek forgatása helyett különböző csinyeken törte fejét. De könnyü felfogása, józan észjárása és éles esze mégis az elsők közé helyezék, a honnan azonban évről-évre lejebb került, ugy hogy a hatodik osztály végeztével nem is vették fel a papnöveldébe.

Szegény anyja sokat bánkódott e miatt. De nem hagyott föl a reménynyel, hogy fiát még misézni lássa, s férje ellenzése daczára kivitte, hogy fiát Pécsre küldi, hogy ott egy évi tanulás után kispapnak bevegyék.

Mind hiába; más volt irva a sors könyvében. A fiu Pécsett még jobban elvadult, rendetlen életre adta magát, félév mulva az intézetből is kizárták. A kemény leczke azonban javára vált. A kizáratás szégyene először is a magábatérést eredményezte. És a mily könnyen vette eddig a tanulást, oly erősen lépett föl lelkében a vágy ezentúl szorgalmasnak lenni. Elhatározta, hogy jogász lesz s e czéllal Győrre indult, hogy ott a jogakadémiába lépjen. Itt vig kedélyével, őszinte modorával megnyerte társai szeretetét, kik között csakhamar némi tekintélyre is tett szert, mely nagyon emelkedett akkor, midőn az ő kezdeményezésére és buzditására létrejött szépirodalmi társaságban működvén, társai mindinkább meggyőződtek szellemi fölényéről.

Irodalmi működését ez időtől számithatjuk. Irt ugyan kisebb rajzokat már Pécsről való hazaérkezésekor, 1840-ben is, de ezen természet után másolt torzképek minden irodalmi becset nélkülöznek. Munkálkodására nagy befolyással volt Kovács Pálnak (a Győrben élő veterán irónak) buzditása és tanácsai, melyek későbbi működésére is kihatottak. Kovács csakhamar kiismerte Vas Gereben tehetségét, mely elbeszéléseinek anyagát csak azon osztályból meritheti, a melynek véréből ő is való, és azokat csak oly fűszerrel adhatja az olvasó elé, mely vérében benne van. A vidám hangulat, vig kedély fűszere ez. Mi sem bizonyitja jobban, hogy Vas Gereben a vig fajok művelésére termett, mint az, hogy később, midőn ereje megizmosodott, életének legboldogtalanabb szakában, a legnehezebb anyagi gondok közepette is e fajt műveli, ettől eltérni akkor sem tud. Nem a magasabb s tiszta humor ez; neki ennél drasztikusabb eszközei

1861. évi fénykép után.

VAS GEREBEN.

vannak a megnevettetésre. Sikerült csattanós adomák, pattogó élczek nála a humort pótló eszközök.

Ily szellemben irta a negyvenes évek első felében rajzait, életképeit és kisebb elbeszéléseit a különböző lapokba; az «Életképek»-be, a «Jelenkor»-ba és a «Pesti Divatlap»-ba. Ez utóbbinak Vahot Imre mellett belmunkatársa is volt Pesten, a honnan azonban körülbelül másfél évi tartózkodás után, 1847-ben Győrbe megy, hogy ott ügyvédi gyakorlatot folytasson. De géniusza (vagy nyugtalan vérmérséklete) elvonják e pályától. Hűtlen lesz Themis istenasszonyhoz és a költészet muzsájának hódol. A tetszés, melylyel dolgozatai találkoznak, megérlelik benne a szándékot, hogy ezentul kizárólag és teljes odaadással az irodalomnak éljen.

A nemsokára bekövetkezett márcziusi napok és az ezt követő izgalmas idők megszabták irányát. Hirlapiró lett, s a «Népbarát» czimü lapja, melyet szerkesztett, és mely magyar nyelven több ezer példányban és német, tót, oláh, szerb s horvát nyelven is megjelent, a mérséklet nézeteinek volt kifejezője és nagy elterjedésénél fogva nem kis mértékben járult hozzá a túlzó eszmék elfojtásához, melyeket a szerkesztő csipős élczeivel, munkatársai komoly érvekkel ostoroztak. A lap mérsékelt irányát egy ideig még Debreczenben is, a hová az országgyülést követve, megtartotta. Itt, mint az «Esti Lapok», ő is a békepárt elvei és nézetei mellett harczolt.

Világos után neki is menekülnie kellett. Egy ideig Deák Ferenczczel együtt bujdosott túl a Dunán, a hol nejével is (kivel még 1848-ban kelt egybe) találkozott. Nem akarván folytonosan bujdosó maradni, önként jelentkezett Pesten a hatóságnál, hol fogva is tarták, de csak rövid ideig. Rendőri felügyelet azonban még sokáig állott.

A kiszabadulását követő néhány év volt tán életének legboldogtalanabb szaka. A sötét honfiui bánathoz, melyet a katasztrófát közvetlenül követő időben még a remény csilláma sem világitott meg, más szenvedések is járultak. Szeretett hitvese betegeskedett és ő nem volt képes minden szükségletét fedezni. Ez kétségtelenül nagyon fájt neki. Dolgozott különböző lapokba, hogy családja anyagi szükségletét fedezhesse. E dolgozatokon meglátszik, hogy nem az ihletség szülöttei. Legtöbbnyire rajzokat és tárcza-leveleket irt, mert nagyobb munkához nem volt türelme.

E közben neje meghalt és a lesujtott férjre és apára a fájdalom nehezedik. Csak az anyagi szükség készteti, hogy ismét munkássághoz lásson. «Parlagi képek» czim alatt kiadja eddig megjelent népies elbeszéléseit, melyek kedvezőleg fogadtatván, a jövedelem el nem használt részéből «Falu könyve» czimü népies folyóiratot indit meg, mely azonban csakhamar megszünt. Rövid ideig állt fenn az 1853-ban alapitott «Falusi Esték» is, jóllehet kezdetben közel 4000 előfizetője volt. A közönség elidegenedését Vas Gereben lapjaitól legiukább a felületes, elhanyagolt szerkesztésben kell keresnünk.

E lap megszüntével megszünvén a kenyérkereseti forrás is (ügyvédi gyakorlattól eltiltotta az akkori kormány), mint iró élénk tevékenységet fejt ki. Tehetségének nem kis bizonyitékát képezi a termékenység, melyről ez időtájban tanuságot tesz. A «Budapesti Viszhang»-on kivül, melynek főmunkatársa, majd mindegyik szépirodalmi lapba ir. Dolgozatait egybegyüjtve is kiadja, s e gyüjtemények a közönség legkeresettebb olvasmányai voltak. Adomagyüjteményeiből, naptáraiból rövid idő alatt 2—3 kiadás is elfogyott. Kiváló tetszésben részesültek koronkint kiadott gyüjteményei, a jelen század nagyjairól rövid és szakadozott modorban irt életrajzi vázlatai. E dolgozataiban a sorok között is sokat lehetett olvasni, s egy-egy élcze vagy megjegyzése néha nagyobb hatással volt némely vezérczikknél. A nagy honfiui erények, az ünnepelt nagyságok felé forditotta elnyomott nemzetének figyelmét. Nemzet, melynek oly fiai vannak, nem érdemli, hogy elnyomva legyen. A nagyokat dicsőitette, hogy az utódok tetteiken lelkesülni, hazájukat, mint ők, szeretni tanuljanak. Összeszedte a közelmult évtizedek főszereplőiről keringő adatokat és azokat rájuk vonatkozó adomák és eleven megjegyzések kiséretében irta meg. E megjegyzéseken a könyezésig nevetett a közönség, s e könyekbe a fájdalom keserü könyei is vegyültek.

Történelmet akkor nem volt szabad irni, de a közönség azt olvasott mégis ki, és még egyebet is, e formailag ugyan nem szabályos, de igen tetszetős, élénk modorban irt életrajzokból.

A kedvező fogadtatás, melyben dolgozatai részesültek, nagyobb munkák megirására serkenti. Ki annyi jeles apróságot tudott öszeirni, annak nem lehet nehéz ez apróságokból egy nagyobb művet összeállitani — tán igy gondolkozott, midőn 1855-ben regénysorozatának tervével foglalkozott. S ha nem gondolkozott igy, regényei és korrajzai mutatják, hogy igy tett. A nagyszámu és kétségtelenül érdekes adatok, melyeket hányattatásai, bujdosása és önkéntes kóborlásai közben összegyüjtött, összehordva vannak inkább regényében, mint feldolgozva. Összetévesztette s felcserélte a czélt az eszközzel. Egy-egy regényében annyira összetorlódnak az adomák, mulattató epizodok, hogy a mü meséje tünik föl másodrendü dolognak és azt hiszszük, hogy a mese van az adomák és élczek kedvéért. Igaz, hogy ezek nagy része kitünő: ötletei eredetiek, hasonlatai meglepők, magyarsága, ha pórias is néha, de sohasem mesterkélt és oly zamatos, mint kevés próza-irónknál: ámde mindezek nem nyujtanak kárpótlást a mese hiányos szerkezetéért. Sőt mi több: a vig elemeknek e túlságos felhasználása unalmassá is válik. A ki sok édességet élvez, annak az édesség végre émelygőssé lesz.

Van azután még egy főok, a miért a mai olvasó-közönség Vas Gereben müveit oly kevés (már nagyon is kevés) figyelemben részesiti. Ez tárgyainak aktuális jellege. Bár nem a saját korából veszi hőseit: de a saját *korának* él. A «Régi jó idők»-ben rajzolt időt a mai kulturális előhaladottság mellett szomoru időknek tartjuk. Színészeink sorsa sem olyan, hála istennek, mint a minőnek van festve a «Nemzet napszámosai»-ban. «A Nagy idők, nagy emberek»-nél is nagyobb időket éltünk már és nagyobb emberek nagyobb tetteit szoktuk megdicsőiteni.

Sajnos, hogy nem volt érzéke a forma iránt is, sajnos, hogy nem ismerte, vagy nem alkalmazta magát a régi, de megdönthetetlen elvhez, hogy a legmagasztosabb tartalom is eltörpül, ha tökéletlen külalakban jelenik meg.

Regényeinek szerkezeti hiányait bizonyára a lázas sietség is okozta, melylyel azokat irta. Kizárólag tollával födözvén anyagi szükségleteit, családjának és saját magának jólétét is ugy emelhette, hogy mentül *többet* irt. Az ihlettségnek az indusztriálizmushoz való szegődése pedig rendszerint nagyon megboszulja magát.

Az 50-es évek végén s a 60-as években több kisérletet tett hirlapok inditásával, de nem sok sikerrel. 1861-ben meginditotta ismét a «Népbarát»-ot, mely a kiegyezés mellett foglalt állást, de epen nem birt az 1848/9 iki «Népbarát» népszerüségével; 1867-ben megszünt, s Vas Gereben a kormány néplapjának, a «Hirmondó»-nak lett főmunkatársa. E lap erdekében utazott Bécsbe, a hol január 26-án szivgörcsök leptek meg, s az udvari gyógyszertárban, mielőtt az általa használt szert elkészittethette volna, eszméletlenül rogyott a földre, s nehány pillanat multával kilehelte lelkét.

A régi idők derekas elbeszélője, a nép lelkes barátja, tősgyökeres magyarságu iró hunyt el benne, kinek müveit kedvteléssel fogják olvasni azok, kiket érdekel a magyar nép benső élete, kik szeretik a leleményes adomákkal füszerezett mesét és kik szeretnek elmerengni a régi «jó» időkön.

Csanádi Sámuel.

SZEGÉNY DALA.

Óh Uram Isten, hadd legyek szegény,
Szegénynek szíve nem lehet kemény;
Szegény embert szegény nem pereli,
Hogy az utolsó ingét viseli!

Szegény házára ki is irja fel:
Itt lakik az, ki palotát emel,
Arra a helyre, hol egy nyomorult
Porontyaival békén megszorult!

Szegényt nem átkoz egy fillér miatt
Az, kinek átka az egekbe hat,
S kinek elvitte a becsületét:
Öngyilkos sem zavarja éjjelét!

A szegény ember munkál, fáradoz,
Hálás a csöppért, mit munkája hoz,
S ha hangzik ajkin forró «*miatyánk*»,
Nem hijába vesz szájára, mi atyánk.

Szerethet ő is, lángolhat nagyért,
Munkáival szerezhet ő babért,
Egymást segiti szegény és szegény,
A keze tárva s szive nem kemény!

Gáspár Imre.

HOGY LETT JOBBAGYGYA GYEPESI AMBRUS BÁ?

ELBESZÉLÉS.

Irta P. SZATHMÁRY KÁROLY.

(Vége.)

A segesvári börtön sötét pinczéjében voltak elzárva a székely népfölkelés kiszemelt szomoru áldozatai, ezek között Nagy György és Gyepesi Ambrus is.

Szomoru hely volt ez: nedves földalatti kazamáta, melybe szük, rostélyos ablakokon derengett be napközben némi világosság, de oly magasságból, mintha kéményből hatolna alá. Mégis jó volt arra, hogy a kenyéren, vizen tartott szerencsétlen foglyok megtudhassák, mikor van nappal és mikor van éjszaka.

Most, midőn őket fölkeressük, eltünt a derengő fény és ebből tudták meg a foglyok, hogy beköszöntött az éjszaka, az utolsó, melyet e földön érni fognak: mert másnap reggelre volt kitüzve a fölkelésben résztvettek itéletének kimondása.

A két népvezér a pinczebörtön egyik szögletében felhalmozott rothadt szalmán foglalt helyet és beszélt a világ mulandóságáról.

Egyik sem volt szomoru: György azon fölmagasult kedélyállapotba jutott, mely az eszméktől lelkesitett bajnokokat kivégzésök óráiban szokta jellemezni; Gyepesi Ambrus pedig természetes hajlamainál fogva is átadta magát az ugynevezett akasztófahumornak.

— Milyen különös, urfi, a sors végzése, — mondja ez utóbbi, — még ma itt senyvedünk ezen a rothadt szalmán, melyen feküdni két-három hét alatt csakugyan meguntam; és ahajt holnap a magisztrátus gondoskodni fog róla, hogy a szabadban kellemes sétát tegyünk, azután szétekintsünk ezen a szép segesvári vidéken, — sőt már holnap ilyenkorig tánczoltunk is, még pedig fáradság nélkül, ha ugyan szél indul és összeveri bokáinkat.

— Megérdemeljük, — mondja komolyan Nagy György. — Én ugyan nem kárhoztatom magamat, mert az eszme, melyért harczra szállottam: a székely szabadság eszméje, nagy és nemes volt. De bíráimat sem kárhoztatom, mert az indulat, a boszu indulata, mely családom hagyományából szállott reám, büntetésre méltó, és mert az a nép, a melynek jussaiért fegyvert fogtam, oly bünökkel szennyezte be kezét, melyekkel önmagát sértette meg és melyeknek felelőssége reánk száll vissza.

— Ej urfi, soha se töprenkedjünk rajta; egy halállal tartozunk münk es, ha ma vagyunk, holnap nincsunk; felakasztanak egy kicsit, — annyi az egész.

— Nem is a halálon busulok én Ambrus bá'; amugy sem köt engem az élethez jó módjával semmi.

— Akasztófa szép halál, azt mondja a székely. Krisztus urunkat is keresztfára feszitették.

— Épen abban van a különbség, — mond György, — a mi a Krisztus és a két gonosztévő közt volt. Ha kezeink tiszták lennének, ha népünk nem rabolt, ölt és gyujtogatott volna: akkor mi is éghez emelt fővel tekinthetnénk az égre és a Jézussal azt mondhatnók: «Atyám, a te kezeidbe ajánlom lelkemet,» de a saját né-

pünkön elkövetett bünök kezeinket vérrel, arczunkat korommal vonják be; s e miatt nem ugy halunk meg, mint Krisztus urunk, hanem legfölebb ugy, mint a megtért gonosztévő!

— Azon bizony sohase töprenkedjék az urfi. Hiszen az a sereg, melyet az urfi vezetett, nem követett el semmi rosszat, de sőt épen az urfi volt az, a ki azt a néhány gonosztévőt, milyen minden seregben akad, Holdvilágnál a fákra gomboltatta fel. Akkor is mondtam, nem jó dolog lesz abból. Amazokat kellene felakasztani, mint Judás Iskariotheseket, a kik saját vezéröket elárulták s ellenségeik kezébe adták. De ezek a nyomorultak meg fognak menekedni, legfölebb egy nehánynak fogják orrát, fülét kezébe adni.

— Engemet az öntudat nem vádol, de az emberek máskép itélnek. Én egy izben magát a fejedelmet megmentettem a haláltól; és mint vezér sem követtem el semmi rosszat, mivel lelkiismeretem vádolhatna.

— Hahó! Hát mért nem mondotta ezt meg urficskám a biró előtt? Hiszen ha birák uraimék ezt tudják és királyfiának bejelentik: kegyelmed menten kiszabadul, talán még jószágot is kap a fejedelemtől.

— Miért? — kérdi lassu hangon az ifju fogoly, — mert az a gyilkos, a kitől a fejedelmet megmentettem, — saját unokaöcsém volt.

— Bán András? Vajjon mi lett belőle?

— Arról semmit sem tudhattam meg; mióta eltávozott a táborból, hirét sem hallottam.

— Már nekem ugy is mindegy, amugy is azt mondják, hogy a székely gyalogosok jobbágyság alá lesznek vetve s én bizony inkább csak meghalok dicsőséges halállal, mintsem hogy másodszor is urat szolgáljak. Legalább igy a székely hegedősök valamikor nótát csinálnak rólam, kis fiam, unokám talán még mulathatnak rajta.

A beszélgetést e pillanatban a börtönajtó rozsdás ajtajának csikorgasa szakitotta meg.

— Ne te ne! — mondja élénken Gyepesi Ambrus, — bezzeg ugyan sietnek velünk; talán még éjfél sincs s ahajt már papot küldenek hozzánk!

A következő pillanatban mindkét fogoly meglepetve kiáltott föl, mert a benyillott börtönajtóban, kezében tartott mécscsel a fekete aszszony jelent meg egy fiatalabb és idősebb férfival, kik ételt és bort szállitottak nyomában.

— Én vagyok, — mond a feketeasszony, — és azért jöttem, hogy titeket megmentselek. Cseréljetek ruhát ezekkel az amugy is halálra itélt rabokkal; vegyétek a kosarakat kezeitekbe és kövessetek!

— De hát hogyan történhetik ez? — kérdi György a kábultság bizonyos nemével.

— Az bizony igen furcsán. Bizonyos fiatal Balassa Boldizsárnak, ki egykor a fejedelem életét megmentette e név alatt, hatalmas patronája van az udvarnál, ki e csere lehetőségét kieszközölte.

— Köszönöm, — mond az ifju, — de e komédiát nem játszom végig. Én készen állok a halálra; és hogy más haljon meg az én büneimért, abba nem egyezem.

— De még én sem, — mond Gyepesi Amrus. — Még más dicsekedjék, hogy ő Gyepesi Ambrus volt, a székelyek vezére és a székely szabadságért ő haljon meg érettem: de már olyan nincs!

— De mikor ezeknek a nyomorultaknak saját büneikért amugy is meg kell halni, — mondja a nagyasszony.

— Azután hogy lehessen az, hiszen ezeket az akasztófáravalókat a többi székely rab fel fogja ismerni, hogy nem mi vagyunk és gyávasággal fogja saját vezéreit megbélyegezni.

— Arról is van gondoskodva, — mondja a nagyasszony. — A végrehajtás kora hajnalban történik és ezeket az embereket senki sem fogja fölismerni. Azután tégedet rövid ideig is láttak és mindig a nagy szakállal.

— Az igaz, — mondja Gyepesi Ambrus, — de engem ismer a székely földön a kis kutya es. Az urfi csak menjen, de én ugyan nem hagyom el a nevemet s a dicsőségemet, és ha ez az atyafi maga is Gyepesinek vallja magát: hát annál jobb, akaszszanak fel két Gyepesi Ambrust!

— Kend bolond Ambrus gazda, — mondja a nagyasszony, — nem tudom, hogy ilyen jóravaló ember mért akar épen függeni?

— Miért? Hát a székely szabadságért! kiáltja büszkén Gyepesi Ambrus.

— Gyepesinek igazsága van, — mondja komolyan György, — haljunk meg együtt, a mint illik azoknak, kik a szabadságért fegyvert fogtak. Ugy sem köt már az élethez semmi.

— Hát gyámoltalan öreg anyád, — mond szemrehányólag a nagyasszony, miközben könyei pörögtek, — kinek rajtad kivül senkije sincs többé! Ha nem engedsz szavaimnak: bevallom, hogy én vagyok a főbünös, ki a székelységet fellázitottam és együtt halok meg veled.

György megölelte öreg anyját és felindultan kiáltá:

— Hát haljunk meg együtt; hadd haljon ki egész familiánk, mint elődeink a népszabadságért.

A nagyasszony ekkor keblébe nyult és egy kis papirdarabot vont elő onnan, megvilágitva azt, hogy György olvashassa.

— Hát ennek a kérésére sem indulsz meg?

György hirtelen átfutá a pár sort, mely a következőket tartalmazá: «Édes Györgyöm! Kövesd szegény nagyanyád tanácsát és mentsd meg magad, különben utánad hal szerető testvéred, a reád epedve váró *Alinka*.»

— Mit! — kiált fel György — és Alinka itt van?

— Itt! Messze földről jött el ide megmentésedre és szavát adta, hogy ha kérésünket nem teljesited, ő is meg fog halni.

György nagy lelki küzdelmet látszék kiállani és azután győzött egykori szerelme büszkeségén és hirtelen elhatározással mondá:

— Ám legyen, ő érette. De kend is velem jön Ambrus bá', — folytatta Gyepesi Ambrushoz.

— Abból ugyan semmi sem lesz urfi. Az urfi mehet, mert van kiért és hova menjen: de hogy én, Gyepesi Ambrus ott bujdokoljak, somfordáljak azok között, a kiknek vezére voltam és a kiknek én miattam orrát, fülét vágják le, — arról hegedült szent Dávid.

És a kis székely embert sem a nagyasszony, sem György kérései meg nem ingatták elhatározásában, végre sem volt mit tenni egyéb, mint lemondani megmentéséről. Mindketten megölelték a rendithetetlen népvezért, és ott hagyták átöltözött társával börtönében.

*

A kora hajnal már Györgyöt utban találta Alinkájával Szathmár felé, Gyepesi Ambrus pedig egy igazi hős nyugalmával lépett a bitófa alá.

*

Radák László, a vajai győzelem hőse, János Zsigmond halála után, mint Békés Gáspár hive, Báthori István által jószágaitól megfosztatott és bujdosóként kellett Erdélyből kivándorolnia.

Midőn igy álruhában, hátán batyuval és kezében mogyorófa-pálczával megy az országuton: előtte székely szekér halad, melynek gazdája szomoruan dalolja a régi székely nótát:

«Háromszékben, Sepsiszékén,
A kalászos tér közepén
Egy régi vár omladványa.
Átkos neve: «Székelybánja.»
Bánjad szegény székely nemzet
Hogy jogaid védelmezted!
Orrod-füled megcsonkázták.
S csúfságból e várt alkották.

Zsoldos néppel Radák, Majláth
Megtörék a székely hadát;
Orrok-fülök megcsonkázták
Szabadságát megnyirbálták! *)

Radák egy mély sohajtással kisérte a róla készitett népdalt.

DÉLI SPANYOLORSZÁGBAN.

«Afrika Európában.» Igy lehetne röviden legjobban jellemezni Spanyolország ama déli részét, mely csodás természeti szépségei, ragyogó multja, bámulatraméltó gazdag műemlékei daczára rövid idő lefolyása alatt már másodizben jutott abba a szomoru helyzetbe, hogy kihivja a szánakozó emberiség részvétét. Nehány évvel ezelőtt, kevéssel a szegedi katasztrófa után az árviz, mely Murcia egész völgyét elpusztitotta, most ujabban a földrengések látogatták meg, oly károkat okozván nem csak az emberi szorgalom és művészet alkotásaiban, de még az emberi életben, hogy elszorul a résztvevő sziv, midőn arról a hirlapok jelentéseit olvassa.

Déli Spanyolország egy valóságos oáz-vidék. Az arabok, kik egykor a közel Afrikából ide benyomulva, birodalmat alapitottak, a kelet vidékét, a beláthatatlan sivatagokat, melyek, tengerként, paradicsomi növényzetü szigeteket ölelnek körül, természetes, hogy nem hozhatták magokkal a tengeren túlról. De az ő munkásságuk, az ő kulturájok és szép-érzékük volt az, a mi a pusztából előmosolygó, mérföldeket elboritó buja kertvidékeket megteremtette. Keresztény utódaik csak föntartották, a mit a mórok több mint ezer évvel ez előtt alkottak.

A ragyogó kék égboltozatot, az elbüvölő tájakat, az oriens csillogó fantáziáját megtestesülve, — melyet megszoktunk Spanyolországhoz hozzágondolni, hiába keresnők az ország többi vidékein. A képzeletünkben élő Hispaniát csak az ország harmadik harmadrészében, délen találjuk föl. *Valencia* az első, melyben megvalósulva kezdjük látni azt az álmot, melyet mi, a zordabb észak gyermekei, Spanyolországról álmodunk.

A vasut a tenger és a hegység közé szorult homoksivatagon keresztül vezet *Barcelonától, Taragonából*. Régi góth épületek, várak omladékai, vendéglők, a római hajdankor némi maradványai nyulnak föl a térség sikságából. A kék tenger, a hegységnek a napfényben csillogó szürke szine az egyedüli, a mi itt a vidéknek érdeket kölcsönöz. A vékony terméréteg, mely itt századok folyamán keresztül képződött, imitt-amott gabnát, egy-egy gyümölcsfát nevel, de ez mit sem változtat a puszta — pusztajellegén.

Igy érünk el az *Ebro* folyóig, s elhaladunk *Murviedro*, az egykor hires *Saguntum* mellett. De itt aztán kezdődik az oázok birodalma: a sivatag buja édenkertté változik. Kopár hegység, sik kék tenger határolja azt a térséget, a hol a Szent János-kenyérfa a sugár pálma mellett, az olajfa a füge- és szederfa mellett hatalmasan tenyész. De itt még e fák csak elszórtan fordulnak elő. A pálmák beárnyékolják az alacsony, világos szinre festett, szalmafedelü parasztházakat s a Szent-János-kenyérfa csak a mesgyét jelöli a szomszédos tagok között. De már odább mérföldnyi területeken lepi el a narancsfa a mezőt zöld lombozatával s tölti meg a levegőt kedves illatával. A narancsfa az uralkodó növény itt Valencia körül. Állomásról állomásra szakadatlan narancsligetben vezet utunk, melynek fáiról egyszerre mosolyog le az érett narancs, a nyiló virág és a fakadó bimbó. Ez a hires «Huerta» (a latin hortus = kert szótól).

Ily uton jutunk el a boráról hires *Alicante* tengerparti vidékére. A szakadékos mészhegység itt megközeliti a tengert s közelében marad világrészünknek egész legdélnyugatibb fokáig, Gibraltárig, melyhez hasonló, a zajló tengerbe mélyen benyuló, kopár sziklafok védi Alicante kikötőjét is, meghághatatlan, meredek oldalaival őrködve a lábánál elterülő öböl felett.

Alicantén túl *Elche* pálmaligetei következ-

* Lásd Kriza János «Vadrózsáit».

nek, Európában az egyetlen vidék, a hol a pálmát nem szépségeért, de hasznáért tenyésztik, a hol nem egyenként, de egész erdőket alkotva, nem mesterségesen ápolva, de szabadon tenyészve s magától szaporodva jön elő. «A pálma akkor diszlik, ha vizben van a lába, tüzben a feje», mondja az arab. No itt megtalálta mind a kettőt. Az egyetlen pálmából, melyet Abdurrahman kalifa egykor azért hozott Afrikából, hogy azt Cordovában a Guadalquivir partjain elültesse, származnak ezek a pálmaerdők. De mig az anyafák már rég elpusztultak: Elche uj növendéke vigan tenyészik és pompázik egy ezredév óta, mint valami itt feledett, élő töredeke a mórok birodalmának, — ellátva datolyával és szárított pálmaággal az egész országot. Mesésen vel az ezüstnek, ólomnak, sónak, kénnek és kivált réznek.

A legpompásabb délszaki növényzet *Malaga* vidékéről int felénk. Itt már andaluziai földön állunk, mely egyre nagyobb gazdagságot mutat a mór kultura emlékeiből. Meredek szirteken arab kastélyok, alcazarok romjai busonganak; bástyákkal rakott falak, melyek városokat őriztek valaha, követnek utunkban. Malaga piaczára viszi gazdagságát az egész vidék, narancsát, fügéjét, mandoláját, de kivált szőlőjét. Ez utóbbit Malaga földolgozza s hajóra rakva szállitja világgá. De a legfinomabb, világhirü nemes bor közvetlen a város körül terem, a völgyet amfitheatrumszerüleg köritő halmokon. Fiatal, gyönyörü andaluziai nők tapossák a szőDe bármi szép, elragadó itt a vidék, az utazás benne idegennek nem kellemes. A hegyek közt nem találni szőlőt, a nép, a legpompásabb gyümölcsökhöz szokva, alig ismeri a husétkeket. Aztán a csempészek fegyveres csapatai, ha nem rablóbandák is, de még is bátortalanná teszik az utazást, kivált a Sierra Nevada vad szirtjei között, melyek csak Gibraltarnál érnek véget.

Itt aztán igazán jó szolgálatot tesz a vasut. Malagából kiindulva, fölkapaszkodik a hegységbe, melyben a Guadalhorce patak tombol. Ez a vasut Európa leghatalmasabb ilynemü épitményei köze tartozik. Festői szépségekben, vad hegyi romantikában Európának talán valamennyi havasi pályájánál gazdagabb. Kezdet-

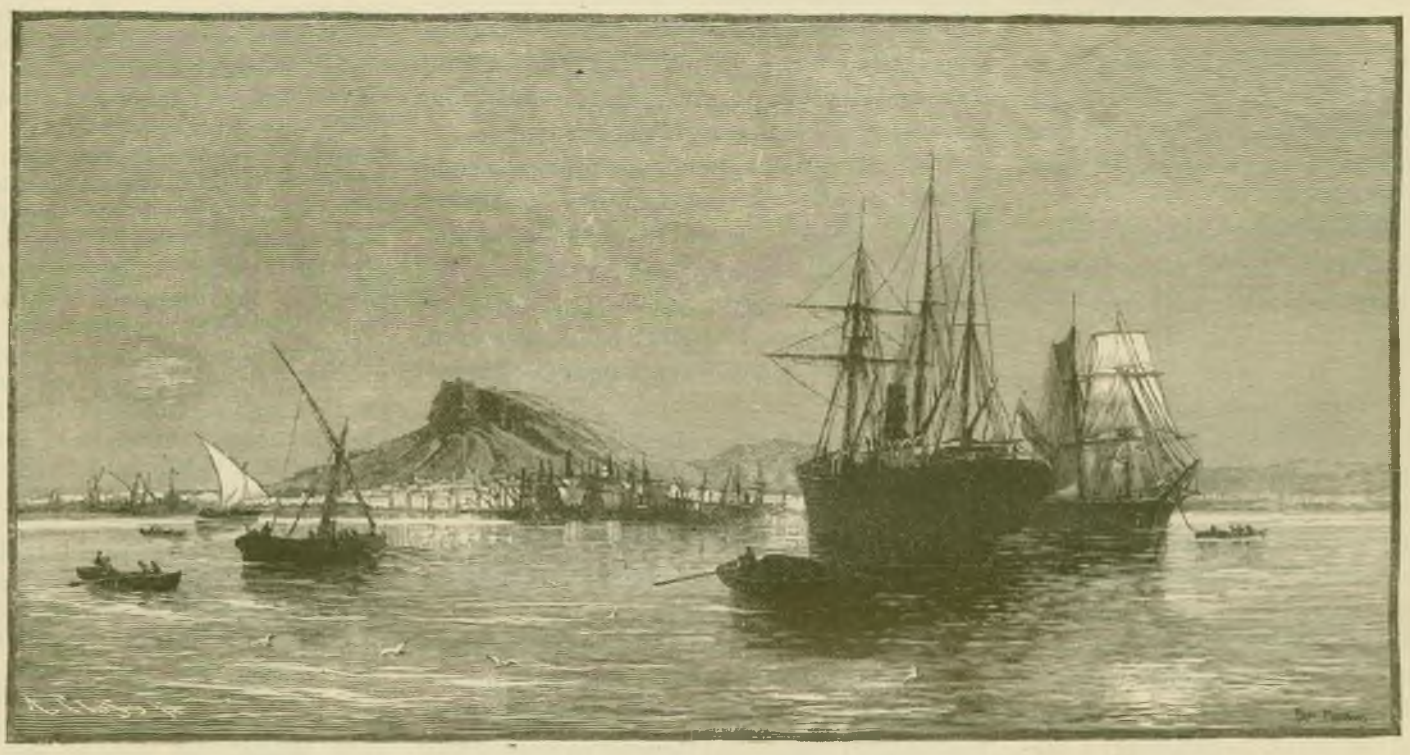

ALICANTE KIKÖTŐJE. Mouleon R. festménye után.

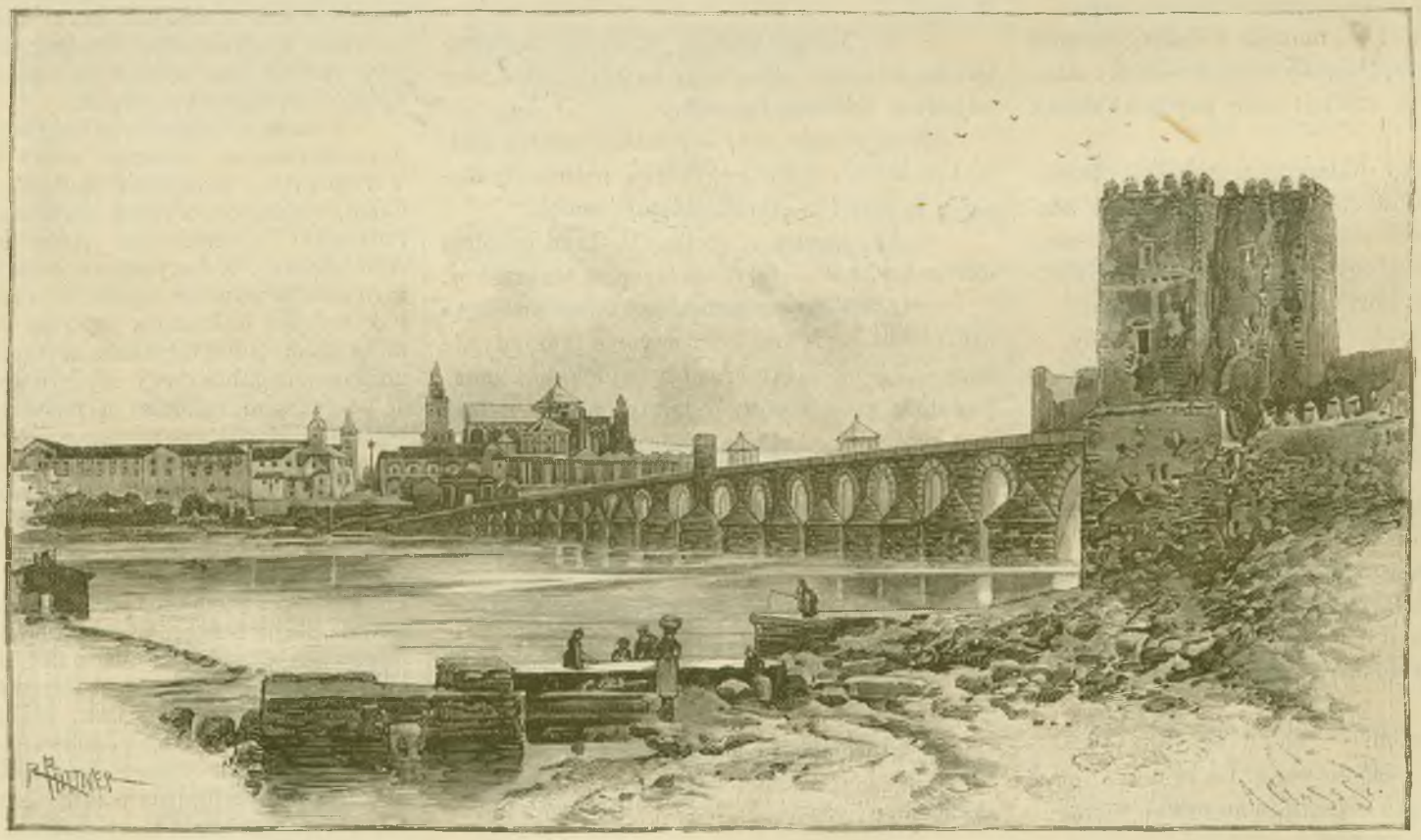

CORDOVA. Püttner R. rajza.

KÉPEK SPANYOLORSZÁGBÓL.

gyönyörü vidék, melyet lefesteni sem, leirni annál kevésbbé lehet.

Tovább haladva, elérjük *Murcia* völgyét, melyen vadul tombol a Segura vize keresztül. Itt találni meg a spanyol népet a maga eredetiségében. Ereiben ma is mór vér kering. A völgy maga valami közbeneső válfaja a paradicsomi kertes völgynek és a Sierra vadregényes hegyvidékének. Félig tropikus, félig északi a növényzet is. A hegyoldalokon már gabna tenyész, meg szőlőtőke, benn a hegyben gazdag telepeilőgerezdet, melynek amerikai dongákból készült hordókba, vagy kecskebőrből készült tömlőkbe eresztik levét. S Malaga hegyei nem csak olyan bort teremnek, mely a város nevéről neveztetik, itt nő az aszu Xeres, az édes muskatál és a Pedro Ximenes nevü félaszu szőlő, melyből élelmes borkereskedők — magyar tokaji aszubort készitenek.

A vidék föl a hegyek tetejéig olajfákkal van boritva; de már odább a mély völgyekben a czukornád szorit ki minden egyéb növényzetet. ben dúsan termő kulturföldek, czukornád-ültetvények, narancsligetek, virágzó berkek, mezők közt visz el. Egyszerre azonban falszerüen meredek, szürkén csillámló sziklahegy állja el az utat. A patak egy szük csatornanyilás hasadékán tolul ki belőle. Ennek a hasadéknak egyik oldalába vésték bele azt a keskeny párkányt, melyen most a vasut halad mindig magasabbra. Szakadékok, egyes sziklatömbök, szirtnyergek következnek, mig alól csattog és pezseg a hegyi patak vize, túlharsogva még a vasut

zakatolását is. Egyes sziklahátakat szédületesen magas, finom vasgerendázatu állványvázak kötnek össze, azok tetején robog végig a vonat. Karcsu hidak lebegnek a szirthasadékok fölött, s mikor a kemény kőbe vágott párkányt elhagyja, mindig a levegőben jár a vaskocsi.

A hegység tulsó oldalán megszünik minden tenyészet. Kopár, kihalt az északivá vált vidék. Kelet felé hosszu, zsákalaku völgy nyilik, melynek végében elénk ragyog egy vakitó hóval födött hegykúp. Ez a Genil völgye, a Sierra Nevada, melynek hegyeiből már az arabok értékes márványt, sötét jaspist és csillogó alabástromot fejtettek.

A hegység aljában fekszik *Granada*. Az éles ellentét a tengerparti trópusi és az északi jellegü hegyvidék között elszelidül s kellemes összhangzatuvá foly össze. A hegyoldalakat olajfaberkek boritják, a fensikon érik a szőlőfürt, tenyészik a szederfa, terem a nemes gyümölcs, finom kerti vetemény, gabona, gyapotnövény és a len. A hegyek nem oly meredekek, a völgyek nem emlékeztetnek Afrikára.

De azért a tenyészet itt is buja. Már az arabok öntöző csatornákba osztották el a Genil vizét, hogy itt is édenkerteket teremtsenek. Az Alhambra magaslatán, egész a szikla szélső szélén emelkedik egy ódon mór torony. Harangjai azt jelentik, hogy a zsilipet kinyitották vagy elzárták, s a »Vega« — kert — megkapja táplálékát. Csak egyszer egy évben kondul meg más czélra a Vega-torony harangja: január 2-án, annak emlékeül, hogy e napon üzte el a félholdat Granadából a kereszt, Izabella leventéi ekkor lettek a város uraivá. Ilyenkor egész nap zug a harang. De a toronyőrnek nem okoz ez fáradságot. Andaluzia ifju leányai kapaszkodnak a harang kötelébe, mert az a hit, hogy a melyik a legszebb hangot birja kicsalni az érczből, az kapja a legjobb férjet még abban az évben.

Cordova, a kalifák e régi székhelye, a Guadalquivir vize és a Sierra Morena előhegyei közt fekszik, Andaluzia határán. Egy kétszáz méter hosszu hid, a mórok egy épitési remeke a VIII. századból, vezet a Campe de la Verdas elővárosba, a hol egy ma is jókarban levő mór kastély áll. Legnagyobb nevezetessége azonban a városnak a hires dóm, egy régi mór mecset, melyben 1100 (ezelőtt pláne 1200) karcsu márvány-, jáspis- és porphyr-oszlop emeli a csodaszép, nyolczszegletü és hengeralaku, páratlan müvészettel egymásba füzött kupolákkal boritott menynyezetet. Harminez oszlopcsarnok vonul keletről nyugatra, tizenhat ugyanilyen északról délre.

Granada a legvégső ódon arab város, melyet kertek öveznek s a közeli hegyek védenek. E hegyeken túl vége már a mór világnak, a paradicsomi vidéknek. Ott már az egyhangu, szomoru kasztiliai fensik fogad, s nem mosolyog elénk sem pálma, sem délszaki oáz.

A »DELICIAS« KORZÓ A MONTPENSIER-KASTÉLYLYAL SEVILLÁBAN. Wagner Sándor rajza.

VASPÁLYA A SIERRA NEVADÁBAN. Fénykép után.

KÉPEK SPANYOLORSZÁGBÓL.

Épen azért nehéz elhagyni e vidéket, s az utas szive önkénytelenül maradást sugal. Hiszen még nem látta «a bornak és daloknak» gyönyörü hazáját, az iberiai félsziget legdrágább diszét, Alsó-Andaluziá székvárosát, *Sevillát*, melyet lakói «Hispania gyöngyének» neveznek, melyet a monda szerint még Herkules alapitott s Julius Caesar épittetett ujra. A Giralda hatalmas egyháza, páratlan szépségü domjával, a toledói Alhambrával vetekedő Alcazár, gyönyörü kerteivel, udvaraival, oszlopcsarnokaival, Pilátus háza, mind megtekintésre méltó csodadolgok, melyeket végig nézni napok kellenek.

De mi most a nyüzsgő városi nép képét akarjuk látni, a gyönyörü andaluziai faj tarka csoportját, a mint délutánonkint ellepik a folyam mellékein a sétányokat. Ott a «Delicias de la Christina» nevü gyönyörü korzo, a Montpensier herczegek büszke palotájával. Itt robognak a kocsik keresztül-kasul Sevilla parázsszemü, aczélkékbe játszó fekete haju, karcsu leányaival és asszonyaival. Gyönyörü, finom fejeiket félig fátyollal takarva, kecses fejbólintással fogadják a cavalierek köszöntését. Itt látni a virgoncz, hosszufülü öszvéreket, vörös gyapot-takarókkal s fényes csengőkkel beakgatva. A Véga lakosságát hozzák a Guadalquivir partjaira, mert ma bikaviadal lesz, s ilyenkor mindenünnen özönlik a nép, a városi meg a falusi s itt együtt találni a spanyol typikus alakokat mind: a vizet áruló aguadorét, a tejből és czukorból készült fagylalttal kereskedő horchaterot, a lovas és gyalog alguazilokat, a fandangotánczosokat és tánczosnőket, a gitanákat, — czigányleányokat, — a nyalka hidalgót és a nyulánk piccadorokat, torreadorokat, kik a bikaviadalnál fognak szerepelni és a komoly spadát, a kinek az a föladat jutott, hogy a végkép felbőszitett bikát egyetlen kardszurással kivégezze. A donnák és sennorák, kik duennáik kiséretében jelennek meg, a nép tarka tömegeivel vegyülve, oly érdekes képet nyujtanak, melyhez hiába keresnénk másutt hasonlót.

A PIATRA FETYI TÖRTÉNETE.

Mutatvány *Biharország* II. kötetéből. *

Petrosztól — mely Belényeshez két órányira esik a havasok tövében — már négy óráig lovagoltunk, mire eljutottunk a Plaj hegy tövére s megindultunk arra fel.

Óriási bükkök képezik kapunkat s ehhez hasonlók vetnek árnyat szikladarabos utunkra, melyet még néhol egy-egy elkorhadt százados fa is nehezit, pedig a nélkül is nagyon meredek ut vezet felfelé a *Plajra*, ugy hogy lovunk is alig tud kapaszkodni a könnyen alágördülő sziklákban (pedig csikó korában sem járt aszfaltos uton), de ennek az igazán borzasztó utnak nemsokára vége van, habár a mily meredekség ezután következik a hegy oldalán felfelé kanyargó uton, attól is sokszor leszédülne az alföldi ló. Az igaz, hogy a nap meleg sugarai nem sokat háborgatnak bennünket, mert az ős bükk-erdő egymásba fonódó vastag lombjai nem bocsátják át azokat. Az ősz bükkök közé csak néha vegyül egy-egy apró levelü nyir, a homályos környezetben még inkább fehérlő fajával.

Midőn igy haladunk felfelé, egyszer csak a fák között egy nagy trachyt-sziklatömeg tünik föl előttünk, melyről hirtelen azt gondolhatnánk, hogy valami elpusztult vár századokkal daczoló romjai s csak midőn mellé érünk, akkor látjuk, hogy apró, puha zöld mohával bevont sziklafalak, melyekről gyönyörü kilátás van a *Vurve-Csuncsuluj* óriási mély völgyére s az azon tul egymásra magasodó hegyekre. De nem egy egyszerü névtelen sziklatömb ez, melyet csak a kilátás tesz nevezetessé, hanem nevezetessé teszi az az északi oldalán egymás mellett, apró szikladarabokból magasra rakott két *sirhalom*, melyeknek történetéről ezt a sziklát az egész környékben ismerik s ugy hivják, hogy «*Piatra Fetyi*», vagyis *leány-kő*.

Miért nevezik igy?

Elmondja kalauzunk, mialatt mi a sziklatömb puha zöld mohára dőlve, kipihenjük magunkat.

Hiában volt Gurány messzeföldön hires szép leányairól, a sok szép «fátá»-ról, az egész faluban mégis csak legszebb volt a barna Oána, Josif pásztor lánya, azé a Josifé, ki tavaszon mindjárt, ha a hó elolvadt, fölment a havasra, a fenyvesek közé fehér juhnyájával, a magas Oncsászára és nem is tért vissza, mig csak késő őszön hó nem fedezte be az egész gyepmezőt. Gyorgye is ugy látta, hogy nincsen szebb «fáta», mint a szép Oána, — járt is ám utána, — pedig Gyorgye volt a legszálasabb legény háromnégy faluban, de izmosabb sem volt, sem gömbölyübb fejü, telt, pirosabb arczu; az ő szemében volt a leggyujtóbb sötét, szép göndör fürtökben két vállara omló haja legfeketébb, öltözete legszebb, nem volt más hibája, csakhogy nagyon szegény, árva pásztorlegény volt, s csak tizennyolcz év repült még el egén. Ez sem volt baj mindig, egész addig, mig a gazdag biró fia, az egyetlen Flóre — ki a leggazdagabb volt három faluban — haza nem került a katona-életből, jól kifent bajuszszal, nősülő szándékkal; ez forditotta el Oána szerelmét a szegény Gyorgyétől. Jobban tetszett neki az a sok kaláris, a mit Flóre hozott, meg az a sok vagyon, fehér szőrü tehén, kajla szarvu ökör, mekegő kecskenyáj, hosszuszőrü juhok: mint a Gyorgyének az őszinte szerelme. Kerülte is Gyorgyét, meg is hült iránta, de a gazdag Flórét annál szivesebben kereste és látta.

Szegény Gyorgye szive annyit fájt utána, oly szomorun epedt pásztor-furulyája, hogy a kőszikla is nyögve felelt rája. Itt őrizte nyáját, ő maga itt hevert e mohos sziklákon s itt aludt, midőn nem kerülte az álom. Mindig reménykedett, mindig epekedett, hogy a szép Oána egyszer erre téved, ha felmegy apjához Oncsásza havasra.

Addig-addig várta, mig egyszer azt látta, hogy a sziklás uton siet fel Oána és épen erre tart a sziklatömb felé, nem látva meg őtet. Gyorgye lehuzódott egy kiálló szirthez, mig a lány a sziklán megpihenni leült, akkor előlépett, szeme lázban égett, megragadta kezét, kérte, hogy szeresse, rimánkodott neki, majd sirva is fakadt, aztán dühössé lett, orczája kipirult, szemei villogtak, a nagy erős legény reszketve remegett: de a lány neki mindig azt felelte, nem szereti többé, Flóréhez megy férjhez. Az a szó elvette szegény Gyorgye eszét, lázas őrültséggel megragadta a lányt, szivére ölelte, százszor megcsókolta, ez alatt nagy kését bocskorszára mellől lassan elővonta s még egyszer kérdezte, könyörögve kérte a daczoló leányt, s midőn ez ismétlé, hogy őt nem szereti: a hűtelen szivét késével átszurta.

Holtan roskadott le a hűtlen Oána zöld, mohos sziklára; Gyorgye leült mellé és midőn azt látta, hogy nincs benne élet, könnyel telt meg szeme, aztán felsohajtott olyan fájdalmasan, hogy a szomoru nyir, meg az egész erdő, érzéketlen szikla megreszketett bele és a véres kést, mely Oána szivének vérétől volt meleg, keblébe ütötte — s nem szenvedett többé.....

Midőn erre jöttek másnap a pásztorok, itt e mohos sziklán egymás mellett feküdt a hűtlen Oána s a féltékeny Gyorgye, Gurány falujának két legszebb virága, letörve mindkettő, kiszenvedett halott..... Gödröt ástak nekik, kettőt egymás mellé — Flore nem engedte, hogy egy sirba tegyék — és ide temették, apró sziklakőből magas dombot hánytak a bus sirok fölé, s ma is vet mindenki — a ki csak erre jár — sirjokra egy követ.....

Ez volt a «Piatra fetyi» története.

K. Nagy Sándor.

* «*Biharország*» II-ik kötete most van sajtó alatt s megrendelhető szerzőnél Nagy-Váradon, ára 1 frt 50 kr.

A FÜTÉSRŐL.

Téli időben alig érdekelheti valami jobban az embert, mint az a kérdés, hogy miképen pótolja a nyár elvesztett melegét. A meleg fontos szerepet játszik az ember megélhetési körülményei közt s a tél okozta meghülések számtalan forrásaivá válnak a leggyakoribb betegségi eseteknek. És valóban a fütés a háztartás- és egészségtan legnehezebben megoldható kérdései közé tartozik. Sokan bajlódnak ilyenkor kandallójukkal, mely vagy nem ád elég meleget, vagy a szellőztetést nehezíti meg. Pedig mindakettő együttesen kell hogy egymást kiegészitve, igényeinknek megfeleljen s egészségünket érintetlenül fenntartsa.

Az ember kifogástalan egészségi állapota minden körülmények közt meghatározott 37—38 C foku hömérsekhez van kötve. És mivel mindig több meleget fejtünk ki, mint a mennyit elhasználunk, oly viszonyok közt szükséges élnünk, hogy a melegség feleslegét kiadhassuk. E czélra három eszköz áll rendelkezésünkre: a kisugárzás, a hővezetés és a kigőzölögtetés. A kisugárzás és a hővezetés az alapja a fütőkemenczéknek. Ilyen kemencze az ember teste is, és épen nem azért ruházkodunk, hogy a kivülről jövő hideget meggátoljuk abban, hogy testünkhez hasson, hanem azért, hogy testünk folytonos és állandó melegét ne engedjük kisugározni a ruhán által. A test kisugárzása által fölmelegitett ruha megmelegiti a közötte lévő levegőt is, ugy hogy a test folyton egyenletes hőmérsékben élhet. A harmadik eszköz a felesleges meleg kiadására: a kigőzölögtetés akkor áll elő, ha a külső meleg a vér melegével válik egyenlővé, például nagy tolongás közt, a midőn nagyobb mennyiségü vér lepi el a duzzadt bőrfelületet s az izzadás hoz csak megkönnyebbülést. Az izzadás e szerint olyká tekinthető, mint a legnagyobb szükség esetében mutatkozó biztonsági szellőzés, mely a kigőzölgés hidegét hagyja maga után.

Sokkal kedvezőbbek a meleg-szabályozás föltételei az állatoknál, kiknek a természet mindjárt születésüknél bundát ajándékozott. Nekik nem kell küzdeniök a test felette kényes hőmérsékü viszonyaival. Pedig a legtöbb betegedés a hőviszonyoknak a tél beálltával fennakadást szenvedő egyensulyából támad, mivel nem vagyunk mindig elég óvatosak a meleg és hideg hirtelen változásának megitélésében. Azt hiszszük, hogy a könnyü nyári öltözetet büntetlenül viselhetjük télen át is a szobában, melyben természetesen juliusi hőfokra kell ilyenkor befütve lenni, a nélkül, hogy meggondolnók, hogy ha aztán a szabadra megyünk, 20—30 foknyi hőmérsék-változásnak teszszük ki magunkat. Egyedül helyes oly meleg alsóruhát viselni, a melynél nyugodt ülés mellett 14—15 R. fok meleget elégnek találhassunk, mert igy a testnek kevesebbet kell szenvednie a gyors hőváltozástól. Rendszerint nem is tanácsos 15 R.-nel magasabb hőmérsék, mert ez a levegő kiszáritása által ingerli a tüdőt s a szoba felső és alsó levegőrétegének különböző hőfokon tartásával vértolulást, fejfájást is okoz. Ugyanis a fütött szobában, melybe a falakon át folytonosan hideg levegő áramlik be, a meleg különbözőképen oszlik meg, ugy hogy a mint a hőmérő utján mindenki meggyőződhetik, a légmérsék a fej magasságában 3—4, sőt 5—6 fokkal is magasabb, mint a lábaknál, a padlón. Ellenkezik ez amaz általánosan igaznak tartott egészségtani elvvel, hogy a fej hűsen, a láb pedig melegen tartandó.

Jó fütőkemencze a dolog természeténél fogva hővezetésével melegit, a mely pedig mindenekelőtt a felső légrétegeket érinti, mert a természettan törvényei szerint a meleg levegő könnyebb, s ezért felfelé emelkedik. Tanácsos azért rosszul fülő szobákban a kisugárzást is igénybe venni a melegség emelésére, az által, hogy a kemencze-ajtót feltárjuk, s az izzó parazsak kisugárzó melegével hevitjük a szoba alsó részeit. A meleg-kisugárzás jelentőségéről és fütésre való felhasználhatóságáról keveseknek van fogalma. Gyakran a légbuzamot okolják az alvásnál vagy hideg fal melletti hosszabb ülésnél előálló hidegség érzetéért, pedig gyakran nincs is nyoma sem a légvonatnak, hanem csupán a fal hidegsége vonja el a testtől a meleget. Egy a falon elteritett szőnyeg elejét veheti e bajnak s ez mutatja épen, hogy melegkisugárzásról van szó, mert ha légvonat volna, ezen semmit sem segitne a kiteritett gyapjuszőnyeg, mely százszor több levegőt bocsát át, mint a fal.

A mindennapi életben a fütés fogyatékossága gyakran ad alkalmat meghülésekre. Igy például ha az ember fölmelegült, vagy nedves testtel kénytelen hidegben ülni. Nem nagy baj, ha az ember téli munka közepette megizzad, csak legyen alkalma kihülni, akár fütött szobában, akár lassubb járás által. A falusi gazdák tudják ezt, s azért vagy kikerülik azt, hogy izzadásig dolgozzanak, vagy ha megizzadtak, hazajönnek s a meleg kemencze mellett pihennek ki. De ha egy izzasztó járás után például fütetlen szobába, vagy hideg templomba ülünk be, akkor megszünik a melegség kifejlesztésére szükséges izommüködés, ellenben a melegvesztség egyideig még ugyanaz marad, s ennek következtében borzongás áll elő, mely már bizonyos hülést jelent. Nem oly veszélyes, de azért

figyelmet igényel a légvonat utján, vagy a lábbeli átázása folytán kapott hülés is. Hogyan is lehet csak három lat átázott szövetet is szenvedni a testen, mikor tudvalevő, hogy három lat rongynak a testen való megszáradására ép annyi meleg szükséges, mint a mennyivel egy félfont jeget lábainkkal vizzé változtathatunk.

Napról-napra mind jobban fölismerni látszik a tudomány és a társadalom a fütés nagy hygienikus jelentőséget. Ennek bizonyságául elég felhozni, hogy a vasuti kupék fütése, melyre pár év előtt meg nem is gondoltak, ma már nagyobbára mindenütt ténynyé vált, s mi több a templomok fütésének kérdése is arra a szinvonalra jutott, hogy a legvallásosabb nemzetek sem találják kegyeletlennek, komolyan foglalkozni vele.

KARÁCSONY A TENGEREN.

New-Yorktól Liverpoolig.

IV.

(Vizsgálódás a szárazföld után. Kikötés Queenstownban. Szilveszter-este a hajón. Liverpool.)

A vihar lecsendesedett: a szél kimerülten hanyatlott le s fütyülő dalaiból, melyeket a hajókötelekben játszott, szelid zsongás lett, — halk suttogás, mely többé nem a tenger rémeiről, hanem annak bájairól beszélt. Az ég ismét kiderült, s a «Scythia» duzzadó vitorlákkal haladt az élénk kék tengeren. Az oczeán hullámai nem voltak többé álmosak és nehezek: az Atlanti-tenger szép, üde, tiszta kék szint öltött fel s minden hulláról szinte ezt olvasta le az ember: *remény!*

A halvány nők ismét helyet foglaltak a fedélzeten s hol a gavallérokkal beszélgettek, hol mosolyogva nézték a kormány körül repdeső fehér hojszákat, melyeknek hótollazata viharban igazi vészjel, — szép időben pedig valódi békehirnök.

Decz. 30-án egynehány csinos leány állott a kormányházban. Velük volt a lilaszin orru ur és a kapitány, kik távcsöveket tartottak kezeikben s ép azon voltak, hogy a szárazföld elsőszöri megpillantásának dicsöségét egy kedves newyorki leánynak ajánlják föl. A lilaszin orru ur mögött egy egész batteria palaczk volt felállitva, melyekre ő atyailag viselt gondot. Az utóbbi időben közelebbről megismerkedett a kapitánynyal, ki üres óráiban szintén a whiskeyvel foglalkozván, természetesen hamar összebarátkozott a lilaszin orruval és annak szaktársaival. Mihelyt a vihar elmult s a kapitányt leoldották a hidról, a társaság azonnal köréje csoportosult. Vele ittak aztán egész éjféleken át s csak reggel felé gurultak ki kabinjából.

— Most nézzen oda miss Maude! — kiáltá a lilaszin orru ur egy hölgynek nyujtva távcsövét. Miss Maude csakugyan észrevett egy pontot, melyről azonban kisült, hogy a távcsőbe vetődött porszem.

— Már látom, elmulasztja, — mondá miss Maude gavallérja türelmetlenül, — gyorsan, most nézzen oda; — nos, mit lát?

— Egy nagy kék hegyet.

— És azon egy világitó tornyot?

A leány elnevette magát.

— Nem, hanem lilaszinü politurát.

— Hogyan — akkor hát a világitó toronynak lilaszinü lámpája van; — a legujabb berendezés...

Erre miss Maude hahotában tört ki.

— Jaj dehogy — hanem ugy kell magának, mért tartja az orrát a távcsövem elé!

Erre mindnyájan kaczagni kezdettek a pórul járt uri emberen, ki ama fortélyával, hogy távcsövön át szemlélje a szép szemeket, nagyon felsült. S a szegény lilaszin orru gentlemannak nem volt más teendője, mint palaczkjai mögé barrikadirozni el magát....

«Hurráh!» A csinos leány csengő hangja nemsokára tudatta az egész hajóval, hogy az első világitótorony megvan s azzal együtt a szép irlandi zöld sziget....

Másnap aztán Irland legdélibb pontján, Queenstownban kötöttünk ki. Mikor a távoli hegyek kékelleni kezdettek a látható ron, még a betegek is feljöttek s bágyadt szemekkel nézték a szokatlan tüneményt. A kikötő első hirnökei, a merész halászbárkák, mind nagyobb számban fehérlettek a mosolygó tengeren, az egész hajón szokatlan mozgás volt észrevehető. Néhányan már föl is vették «szárazföldi» ruháikat, mi kissé idegenszerüen hatott s előre jelentette, hogy jön az a bizonyos pillanat. Mikor Queenstownnál beadtuk és átvettük a postát s a nagyhajó méltóságosan indult meg az Irish-Channel-en fölfelé, — a szép Atlanti-oczeán még egyszer szemünk elé tárult s erőteljes üde, kék habjai furcsa ellentétet képeztek az irlandi csatorna lágy, szőke hullámaival. Mily erő s hatalom volt azokban! Mily szabadon és merészen hajolt meg egy-egy zátonyon najádi termetük! Ah, szép a tenger, elragadóan szép; — hatalma megdöbbent, hullám-óriásai összetörnek, — de apró, játszi habokkal eleven felülete elbájol; végtelen kéksége valami leirhatlan vágyó érzést olt a lélekbe, az ember sirhatnék és nevethetnék, mint a gyermek.... naphosszat el tudná nézni azokat az egymásra boruló habokat, melyek annyit fecsegnek össze az oczeán nagy rejtelmeiről. S eszünkbe jutottak a mult napok hányattatásai, de egész meseszerü fényben, mintha már rég megtörténtek volna, — láttuk a kék és kék felületen a düböngő hullámok harczát, hallottuk a csodásan daloló szelet, de mind a távol mult boldog világitásánál. Többé nem éreztük a zugó vihar közvetlen megdöbbentő hatását: egy édes emlék volt az egész, mely a távol kék oczeán játszi habjai fölött lengett..... Van abban valami, hogy a hajósok ugy imádják az ő oczeánjukat, azt a bájos szirént, mely minden nagyon jól ismert borzalmai mellett is annyira magához lánczol.

A sötétkék láthatár elé csakhamar a Zöld Sziget hegyeinek szinfalai tolultak, s a «Scythia» méltóságosan haladt előre az irlandi csatorna tükörsima vizein; mellettünk ment el a Cunardék legnagyobb hajója, a «Servia,» a kékes habok felé véve utját. Vigan integettünk neki, — szerencsés utat, «Servia!» A csinos new-yorki lányok egy kedves kis imával ajkaikon kivántak neki jó utat.

Nini, — de hisz ma decz. 31-ike van. És este beérünk Liverpoolba. — Szilveszter estéjén! Mily nagyszerü! E furcsa összejátszás az egész társaságot fölvillanyozta s mindenki a kettős izgatottság hatása alatt várta az estét. Mikor az árnyak végre fölvonultak a keleti égen s az irlandi hegyek az egész csatornával együtt homályba sülyedtek, az utasok mindnyájan feljöttek a fedélzetre. A Smoking-room is még egyszer megnépesült: tagjai egy utolsó ünnepélyes ferblihez ültek le s egy nagy ivást rendeztek, melyet a lila szin (*már* most tengerkék) orru gentleman vezetett. Kellemes izgatottság uralkodott az egész társaságban: a coloradói egy sarokban aludt, a khinai gondolataiba merülve egy köpőládát forgatott lábaival, mig a newyorki ügyvéd elmerengve bagózott; — elvonulva a többitől, szomorun ült két asztalra tett lábakkal a gyémántkereskedő... mindnyájan érezték a perczek ünnepélyes voltát. Mikor végre jött a hir, hogy a távolban már látni Liverpool lámpáit, — a lilaszin orru gentleman fölállott s egészen külön adagokat hozatva fel, komolyan bucsura hivta fel a társaságot. Sorba koczintván mindenkivel, minden egyes utas egészségére ivott; aztán a társaságéra, a müvelődés és emberiségére, végül pedig az egész világ egészségére ürité poharát. Ez érzékeny bucsu után mindnyájan csatlakoztak a kivül sétáló társasághoz. Egy fiatal ember eljárta a matróztáncot, miközben vig dal hangzott fel

— — Way down upon the Swany river
Far, far away!

— melylyel a «Scythia» méltóságosan uszott be a kivilágitott liverpooli kikötőbe.

— — — — — — — — — — —

Egyszerre — egy kis óra elkezdett ütni: egy — kettő — három — négy — fel egész tizenkettőig. Mikor a nagy csendben az utolsó ütés is elhangzott, a hajó elején leeresztették a horgonyt s óriási hurráh hangzott föl. A kikötő ezernyi hajóin pedig ezernyi csengetyü szólalt meg: — egy nagyszerü zenekar kezdett bele az ó-év halál- és az uj-év üdvözlő dalába, — egy nagyszerü zenekar, melyet egy láthatatlan karmester intézett... ah, édes volt ez apró harangok dallama s oly meghatóan vitt át az uj-esztendőbe! Megszületett az uj-év s lelki szemeink előtt egyszerre egy hosszu időpálya nyilt meg, melyen napok, hetek és hónapok sorakoztak a sötét jövőbe...

«A Happy New-Year!» «A Happy New-Year!» E szavak hangzottak mindenütt. A Scythia minden része megéledt s a matrózok dobokkal és harangokkal rohantak föl a fedélzetre, örülve, kiáltva, hirdetve, hogy megszületett az uj esztendő!

Tehát Liverpool és egy uj esztendő!

A becsületes nagy hajó annyi fáradság után végre megállott: többé nem hallatszott a gép tündérmese módjára altató zenéje, — nem a zugó szél, nem a düböngő vihar; csendes volt minden s a jó «Scythia» nyugodtan pihentette fáradt tagjait. Mennyit kinlódott értünk — és mégis senkisem törődött többe vele, senkinek sem jutott eszébe megköszönni a jó gondviselést. Pedig a «Scythia» nagy filozóf volt s jól tudta, hogy ez csak természetes s az emberek természetében ősidőktől fogva megvan, hogy a szerencsében elfeledi régi jó barátaikat. Nem is szólt semmit, — nem haragudott, csak állt s kaczagott magában az emberek hálátlansága felett. A kapitány fölnyittatta stepeit s egy kis gőzösre rakatta át az utasok holmiját. S a kis gőzös nem sokára el is hagyta a «Scythiát», mely csendesen veszett el a téli reggel sürü ködében.

Lassan közeledtünk a városhoz. A hajnal félhomályából már előtünt a parti árboczerdő sötét tömege: itt-ott még egy-egy vaskos képü olaj-lámpa sápadozott. Körülpillantottam: együtt voltunk utoljára, együtt az egész társaság, melyet pár nap alatt a barátság oly közel hozott egymáshoz. S tán pillanatra ismét elvonultak szemeink előtt a közelmult képei: ismét láttuk a tomboló vihart, hallottuk a karácsony estéjén süvöltő szelet s éreztük magának az oczeánnak megdöbbentő és elbájoló hatását. Tán álom volt az egész, de akkor édes álom, melyből most a kikötőben ébredünk fel. Itt tova röppen a képek lenge közvetlensége s csak egy kedves emléknek ad helyet, mely az emlékezet szinpadának falai sorába tolatik be. Volt — s van s havas téli estéken, csöndes tünödés közepette gyakran föltünteti előttünk a zugó Atlanti-oczeánt.

Pekár Gyula.

EGYVELEG.

* **A föld megkerülésére** egy német tudós számitása szerint a hangnak 33 órára, a leggyorsabb vasutnak 13 napra, a leggyorsabb veloczipednek 31 napra, a leggyorsabb gőzhajónak 93 napra, egy közönséges gyaloglónak 357 napra, lónak lépésben menve 464 napra s a csigának 843 évre volna szüksége, pihenéseket nem számitva.

* **Khinában**, Kanton városában az alkirály a hadügyminiszter megbizásából a következő falragaszt tétette ki: «Minden polgári khinait szigorun intünk, hogy ne lépjen be a hadisten (Guantni) templomába, hogy hozzá imádkozzék s neki áldozatot hozzon. A hadisten tisztán s kizárólag az állam istene, ki csak katonai dolgokkal bajlódik, de nem czivil ügyekkel. Ezen kivül ez isten katonai természetü, ki csak katonákra, ágyukra, stb. gondol s legkevésbbé sem törődik a czivilisták imáival és áldozataival.» E rendelettel egyidejüleg konfiskálták Kantonban a hadisten képeit s a festőknek megtiltották, hogy ilyeneket készitsenek. Guantni képeit a hadsereg számára maga a hadügyminiszter készitteti és árultatja.

* **A kőszénpor értékesitése.** Franczia országban a kőszénbányák hulladékaiból 700,000, Belgiumban 500,000 tonna kitünő tüzelő anyagot készitenek. Angliában, hol a kőszénnek nincs oly sok hulladéka s maga a kőszén is olcsóbb, évenként csak 200,000 tonna tüzelő anyagot gyártanak. Németországban a kőszénporból téglákat készitenek.

* **A nap nem nyugszik le a német birodalomban**, mióta a német kormány uj Guineában is szerzett birtokokat. Egy berlini lap már büszkén emlitette, hogy midőn otthon Berlinben már újév este volt, Uj-Guinea német alattvalói csak akkor kezdték el a boldog-ujév-kivánást.

* **Normal báli öltözet** is van már s a gyapjuruha ismert apostola, Jäger berlini hiveinek ünnepe adta meg erre az alkalmat. Az urak fekete normal ruhát, fehér, testhez tapadó trikot nadrágot s fehér, csattos topánt viseltek, továbbá fehér gyapju-nyakkendőt nagy szalaggal s a nők fehér gyapju-ruhát aranypaszománttal vagy piros gyapjuhimzéssel, mely utóbbi inkább megfelel Jäger elveinek, mint a szabály-ellenes aranypaszománt. Különben az igy öltözött «fások», mint Jäger tanár [illegible] szövetbe öltözött tanitványait elnevezte, az ünnepen csekély számmal jelentek meg.

Az aradi vértanuk emlékének mintája. Pulszky mellszobra. Petőfi szobra. Huszár Adolf Mythologiai alakok. Izsó mellszobra. Bem szobra. Eötvös mellszobra. Az Eötvös-szobor mintája. Szökőkut mintája. Trefort mellszobra. A Deák-szobor mintája. Minta-alak.

HUSZÁR ADOLF MŰTERME.

Huszár Adolf.

HUSZÁR ADOLF.

(1843—1885.)

A magyar szobrászatot ujra sulyos veszteség erte. Csak nehány éve, hogy Izsó Miklóst élete delén, még annyi sok biztató reménység közepette elvesztettük. De az ő örökségét azonnal átvehette Huszár Adolf, kit oly gyorsan annyi fényes eredmény emelt föl. Huszár sincs többé! És nincs közvetlen szellemi örököse. A magyar szobrászat még kezdődő korát éli. A veszteség azért oly nagy, mert ott ért bennünket, a hol legszegényebbek vagyunk. Csak egy jeles művészünk volt a monumentális szobrászatban. A többiek még csak jövőt igérnek, s kérdés, hogy a Huszár által félbehagyott művek befejezésére is akad-e köztük megfelelő erő.

Huszár halála megdöbbentő váratlansággal következett be. Maga volt az erő és egészség. Hatalmas alak, deli férfiu és még csak negyvenkét éves. Nem gyöngélkedett, munkakedve folyton frisseségben tartotta erejét, szellemét. Sokat dolgozott, de nem a kimerülésig. Az alkotások egész sorával volt megbizva, s a nagy munkaképesség, eleven szellem már előre is tervezett, előre is munkált. Már a fővárosban felállitandó szabadságszobor is foglalkoztatta, vázlatokat készitett hozzá, pedig e szobor sorsa még el sincs döntve.

E hó 21-én halva találták ágyában. Mintha csak aludt volna. A halál lopva, álmában lepte meg. Nem volt egy percznyi küzdelme sem.

A saját erejéből, nagy nélkülözések közt fölemelkedett művész, ki a szobrászatnak közönséges kőfaragói munkáinál kezdte pályáját, akkor szünt meg működni, mikor alkotásaiért a koszoruk már elkészültek számára.

Deák monumentális szobra a legnevezetesb alkotások egyike. A szegedi Dugonics-szobrot Izsó mintája után szintén ő fejezte be. Eötvös, Petőfi és Bem szobra hirdetik fejlődését. De a Deák szobrára volt csak büszke. Órákhosszat elnézte a nagy ülő alakot, mely gipszből mintázva már teljesen elkészült az öntés alá. S miután a Deák-szoborbizottság deczember havi ülésében az öntés iránt intézkedett is, Huszár nyugodtan remélte, hogy 1886-ban már ott állhat az érczszobor kijelölt helyén. A főalakot környező négy allegorikus szobor, melyek az «Állambölcseség», «Kiegyezés», «Igazság» és «Honszeretet» jelképes alakjai, szintén készek s a «Honszeretet» közülök már öntés alatt is van. E nagy mű mellett dolgozott az aradi vértanuk szobrán is, melynek főalakját, «Pannoniá»-t már szintén befejezte. A szobor kiegészitő részéhez, a 13 vértanu dombormüvü mellszobraihoz, ez év folyamán akart hozzáfogni. Utolsó művei egyike volt Volkmann Róbert elhunyt zeneszerzőnk mellszobra, mig utolsó nagy műve, a «Vénusz és Ámor» márványban való nagyolás végett jelenleg Flórenczben van. E művet, melyet Zichy Jenő gróf előzetesen megvásárolt, az országos kiállitásra szánta a művész.

Huszár Adolfban a mintarajztanoda is egyik derék tanárát, tanitványai a buzgó mestert vesztették el.

Huszár Adolf Besztercebányán született, és már kilencz éves korában árvaságra maradt. A rohniczi vashámorban kezdte keresni kenyerét már 14 éves korában. Három ev mulva Bécsbe ment, hogy tanuljon. Az önfentartás nehéz küzdelmeit kellett megvivnia Négy évet töltött Fernkorn szobrász műhelyében, majd Gasser szobrásznál. Sorsa némileg javult, mikor 1869-ben a magyar kormánytól ösztöndijt nyert, s ez lehetővé tette, hogy később Olaszországot látogassa meg. 1873-ban már Eötvös nagy szobrának elkészitésével bizták meg. Izsó halála után Petőfi szobra is neki jutott. Harmadik nyilvános szobra, mely eddigelé föl van állitva, a marosvásárhelyi Bem szobor. A Deák-szobrára kitüzött versenyben külföldiek is részt vettek. Huszár fényesen győzött, igy az aradi vértanuk szobrának pályázatán is. Genreműveket és sok mellszobort készitett még ezek mellett. Igazi szakmája a komoly és a monumentális plasztika volt, melyben mindig klasszikus egyszerüségre törekedett. Műveiben ritka jellemző erő, eredeti feldolgozás és közvetlenség nyilvánul. Kerülte az átalános vonásokat, s legigénytelenebb műve is önállóságról tanuskodik.

Diszes müterme, mely az óriás Deák-szobor elkészitésére épült, ott áll a sugárut környékén, az epres-kertben; hol most egesz művészi telep alakult. Huszár, ki családtalan ember volt, olykor napokig sem távozott műteréből, ha nagy kedvvel dolgozott. Ebédjét, vacsoráját házmestere által oda vitette. Válogatós sem volt.

E hó 20-ikán este egy barátja látogatta meg s együtt töltötték az estét. Huszár igen jó kedvü volt, hegedült és énekelt. Tiz óra tájban

Bem szobra Maros-Vásárhelytt. Huszár Adolftól.

ment el barátja: ekkor meg egy fél óráig lent maradt a földszinten, azután egy palaczk bort magával vive, dudolva ment fel az első emeleten levő hálószobájába és az ajtót bezárva, lefeküdt.

Reggel 8 órakor, midőn gazdasszonya, a ki a nyaralóban lakó házmester neje, fel akarta vinni Huszárnak reggelijét, az ajtót zárva találta. Azt vélte, hogy gazdája még alszik, ámbár rendesen fel szokott kelni reggel 8 és 9 óra között. Telt az idő és a szobából még mindig nem hallatszott semmi nesz. Közölte aggodalmát Huszár segédeivel, a kik lent dolgoztak a műteremben; azok előtt is gyanusnak tünt fel a dolog, de ők is ugy vélték, hogy mesterük mélyen alszik. Arra eleinte nem is mertek gondolni, hogy Huszárt valami szerencsétlenség érhette. Délelőtt 11 óra tájban azonban mégis fölmentek az emeletre, zörgettek Huszár hálószobájának ajtaján, de választ nem kaptak. Mikor azonban a művész még délután két órakor sem nyitotta föl ajtaját, Hadadiné, a házmesterné, aggódni kezdett. Kopogott, de a hálószobában most is minden csöndes maradt. Ekkor a házbeliek megrémültek és átsiettek a szomszéd mesteriskolába, a hol az ép ott levő *Székely* Bertalant és *Lotz* Károlyt értesitették, hogy Huszár Adolfnak baja lehet. A művészek aggódva siettek Huszár műtermébe, s egy olasz gipszmunkást küldtek föl létrán az elsőemeleti ablakig, hogy tekintsen be. Az olasz csak annyit látott és mondhatott, hogy a tanár ur mozdulatlanul fekszik ágyában. Lotz és Székely most a cselédséget elküldték a legközelebb lakó orvos, dr. Alapi Henrikért, s rendőrt es lakatost hivattak. Harmadfél órakor törték fel az ajtót.

Huszár Adolf ott feküdt az ő piros-fekete szőnyegmennyezetü ágyában, nyakig betakarózva, arczczal kifelé fordulva, fürtei szétomolva a párnán, mintha aludnék. Mellette az asztalon arany órája (mely reggel öt órakor megállt), a kiüritett félliteres palaczk és egy pohár fenekén egy kis vizes bor. Dr. Alapi Henrik az ágyhoz lépve, első tekintetre kimondta a megdöbbentő valót, hogy Huszár Adolf meg van halva. Arcza már szederjes volt, a mélyebben fekvő részeken hullafoltok, ezenfelül a test teljesen merev: bizonyitékai annak, hogy *a halál legalább is tizenkét óra előtt állott be*, tehát legvalószinübben hajnali két óra felé. A kimulás pillanat alatt, haldoklás nélkül történhetett, mert a halott nyugodt alvó-helyzetben volt, arcza és mozdulata minden eltorzulása nélkül. Az epreskerti művésztelepe gyorsan elterjedt a szomoru hir; Benczur Gyula, Schikedanz Albert, Telepy Károly, Morelli Gusztáv siettek a gyászos szobába, a hol az ágygyal szemben magas oszlopon száraz babérkoszoru van, nagy nemzeti szalaggal: az az emlék, a melyet a művész a Petőfi-szobor leleplezésekor kapott. Délután négy órakor már egymás kezébe adták a ház kilincsét a szegény mester tisztelői és barátai. Az orvosok egyhangulag konstatálták, hogy a halott természetes halállal mult ki, gutaütés következtében.

Az előljáróság kiküldöttei délután 5 órakor jelentek meg a nyaralóban és ott jegyzőkönyvet véve fel, az ajtókat hivatalosan lepecsételték, csakis a műteremben és a halottas szobába engedve bejáratot. Kevéssel hat óra után a rendőrség intézkedése következtében a holttestet bonczolás végett a Rókusba szállitották. Ezután a hivatalos pecsétet ráütötték a hálószoba ajtajára is.

A hagyaték felvétele egész esti 6 óráig eltartott. Az elhunyt 29,000 frtot hagyott hátra takarékpénztári könyvekben. A délután folyamán Tisza Lajos gr., mint a parlamenti Deák-szobor bizottság elnöke, szintén megjelent a halottas házban és intézkedett az iránt, hogy a szobrot és mintázatokat baj ne érje. Kevéssel 6 óra után a holttestet érczkoporsóba fektették és a temetkezési egylet egyik kocsiján a Rókus halottas-házába szállitották bonczolás végett. Az elhunyt arczáról gipsz-nyomatot vettek. A bonczolás után a holttestet visszavitték a műterembe, hol diszes ravatalt állitottak.

Elhunytáról a Deák-szobor országos bizottsága, a képzőművészeti társulat és minta-rajztanoda is adtak ki gyászjelentést.

A ravatalt a műterem közepén állitották föl, égő gyertyák közt, körülötte a szoborművek: legméltóbb diszitései a koporsónak. Fejtől a Deák-szobor hatalmas gipszmintája állt, ettől jobbra az aradi vértanuk emlékének szentelt «Pannonia», balra a «Hazaszeretet» és a ravatal baloldalán a «Kiegyezés». E szobrok miatt nem borithattak gyászleplet a műterem falaira, az előcsarnokot azonban bevonták fekete posztóval. Az épület tetejéről pedig nagy fekete lobogó hirdeti a magyar nemzet gyászát. Delután érkezett meg Beszterczebányáról Huszár Mária és Anna (Kobácsikné) a művész két nővére s egyenesen a műterembe siettek, hol ép akkor tették rá a koporsót az emelvényre.

Koszoruk sürün érkeztek. A műcsarnok, mintarajztanoda, irók és művészek társasága, iparművészeti iskola gyászlobogókat tüztek ki.

A fővárosi tanács e hó 22-iki ülésén Kammermayer polgármester meleg szavakkal jelentette be a veszteséget, s elhatározták, hogy a tanács is tesz koszorut a koporsóra.

*

Az elhunyt mester legutolsó két műve, melyen közvetlen halála előtt dolgozott, két kis mellszobor, melyek egyike Zichy Jenő grófot ábrázolja diszmagyarban. Mindkettő agyagban van mintázva, de az utolsó simitás hiányzik még róluk. Szintugy hiányzik ez a Deák-szobor két allegórikus csoportján a «Honszeretet» és «Kiegyezés» alakjain, melyeknek végső befejezéséről a Deák-szobor bizottság fog határozni. Utolsó művei egyike, a «Venus és Ámor», karrarai fehér márványba faragottan már majdnem teljesen készen van Flórenczben, ugy hogy a napokban haza is szállitják. E szobrot tulajdonosa, Zichy Jenő gróf, az elhunyt művész szándékának megfelelőleg, ki fogja állittatni az országos kiállitáson.

*

A *Deák-szobor bizottsága* e hó 22-ikén ülést tartott, melyen *Tisza* Lajos gróf bevezető szavaiban ecsetelte az egész országot lesujtó veszteséget, majd számot adott eddigi intézkedéseiről, melyeket a szobor agyagban mintázott alakjainak az elszáradástól és fagyástól való megóvására tett. A még sürgősen szükséges munkálatokat *Keszler*, a mesternek három év óta hű segéde fogja társaival egyetemben elvégezni, azután majd egyik kiválóbb hazai szobrászt bizzák meg a további munkálatok felügyeletével. Egyelőre felhatalmazták gr. Tisza elnököt a további intézkedésre, a hagyatéknak, a mennyiben az a szoborbizottságot érdekli, a jogügyi tanácsos közreműködésével való fölvételére, a bizottság követeléseinek és tartozásainak tüzetes egybeállitására. Huszár jelentékeny előleget kapott s tisztázandó, hogy a hagyatékból a bizottságot mi illeti. A műterem, a melynek épitésehez szintén a bizottság előlegezte a pénzt, a bizottságé marad. A Deák-szobor mintájának előállitásáért a bizottság még 10,000 forinttal tartozott a művésznek. A köztük fennállott szerződésben intézkedés volt téve a szobor és műterem átvételét, valamint a további munkálatok eszközlését illetőleg az esetre, ha Huszárt valamely szerencsétlenség vagy bármely akadály meggátolná müve befejezesében. Tisza Lajos gróf érintkezésbe fog lépni *Strobl* szobrászszal, a ki Keszlerrel együtt az emlékszoborhoz szükséges munkálatok terjedelmét és költségét pontosan ki fogja jelölni.

*

A *temetés* e hó 23-ikán délután ment végbe a kath. egyház szertartásával, nagy részvét közt.

A mintarajztanoda tanári kara s az összes művésznövendékek, köztük a boldogult tanitványai, testületileg vonultak ki. A tanári kar részéről *Keleti* Gusztáv igazgató tartott rövid beszédet, a művésznövendékek nevében pedig a mintarajztanodai társaskör elnöke, Kovács Géza a sirnál szónokolt. A festészeti mesteriskola növendékei szintén testületileg vettek részt a temetésen, valamint az egyetemi ifjuság is testületileg vonult ki s a tudomány és műegyetemi olvasókör koszorut tett a ravatalra.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Alighieri Dante Divina Commediája fordításából dr. *Angyal* Jánostól a második rész (a «Tisztitó hely», «Purgatorio») I. füzete jelent meg, mely a bevezetést a költemény e részéhez s az első nyolcz éneket tartalmazza, jegyzetekkel. Dr. Angyal, kitől az «Isteni szinjáték» első részét, a «Pokolt», teljesen birjuk: ugy látszik nem hagyott fel tervével, hogy az egész költemény fordításával ajándékozza meg irodalmunkat. Ámbár a fordítás, mely rimetlen jámbusokban — s igy legfőbb bájuktól megfosztva — adja a Dante mesteri terzináit, kivált magyarosság s költői nyelv tekintetében sok kivánni valót hagy még: a fordító mégis hasznos munkát végez, mert megtöri a jeget s egyengeti a nehéz utat egy későbbi szerencsésb fordító számára. Különösen becsesek a jegyzetek, melyeket dr. Angyal a Dante-irodalom s a legjobb fordítások és kommentárok ismeretével s teljes készlete fölhasználásával, nagy gonddal állit össze. Üdvözöljük e fordítást s kivánunk a fordítónak kitartást fáradságos munkája befejezéséhez. A XXIX és 73 lapra terjedő s szép kiállitásu első füzet ára 1 frt.

A keszthelyi sirmezők. Irta dr. *Lipp* Vilmos csorna-premontrei kanonok, kiadja a tud. akadémia arkheologiai bizottsága. Keszthelyen Lipp Vilmos nagy buzgósággal folytat ásatásokat már régebben s ezek fontos és gazdag eredményét, szakavatott ismeretét nyujtja e nagy terjedelmü munkában, a talált tárgyak rajzával. A föltárt sirmezők (a keszthelyi s nem messze az ugynevezett «dobogói») oly nagy terjedelmüek, hogy hozzájok hasonlóra alig akadnak; a népvándorlás idejéből valók a sirok, és egész kis muzeum került ki belőlük. Lipp 1879 óta háromezernél több sirt ásatott fel, s négyezernél több arany, ezüst, vas, bronz, agyag és csontrégiségeket talált, a tömérdek üveggyöngyön kivül. Mindkét nagy sirmező egy korból való s egy korban ott lakott népnek vagy népvegyüléknek szolgált, oly népnek, mely valószinüleg még a római uralom alatt telepedhetett meg Pannoniában s a rómaiak által ott alkotott művelődésnek örököse és tovább fejlesztője lett. A terjedelmes mű behatón ismerteti a különböző barbár és római emlékeket, azután áttér magukra a sirokra, melyeket felásott s előbb a csontvázakat, azután a mellettök talált különböző eszközöket, öv-, fül- és melldiszeket, függőket s más disztárgyakat ismerteti. Végül a sirok valószinü korát igyekszik megállapitani s azon következtetésre jut, hogy a bennök talált pénzek szerint a temető a Krisztus utáni negyedik századból származik. A negyedrétü szépen kiállitott munkát tizenkét nagy műlap disziti a keszthelyi és dobogói sirmezők térrajzával, a Dobogó látképével s összesen 360, a sirokból kiásott emléktárgy képével. Ára 1 forint 60 kr.

Akadémiai értekezések. A tud. akadémián tartott értekezésekből ujabban megjelentek: «*Adalékok Pannonia történetéhez Antoninus Pius korában*», Hampel József székfoglaló értekezése; ára 20 kr. «*A belviszonyragok használata a magyarban*», dr. Kúnos Ignácz és dr. Munkácsi Bernáttól; ára 50 kr. «*Adósságok conversiója*», különös tekintettel a magyar aranyjáradék conversiójára, irta Fenyvessy Adolf; ára 20 kr.

Vörösmarty összes munkáiból, Méhner Vilmos kiadásában, négy ujabb füzet hagyta el a sajtót: a 15—18-ik, melyek a költő epikai műveit, s a «Salamon király» szomorujátékot adják. A 16-ik füzettel a harmadik kötet kezdődik meg. Egy-egy füzet ára 35 krajczár.

Aigner Lajosnál több kötet hagyta el a sajtót, mindenik régibb művek ujabb kiadása. Van köztük egy regény «*A semmi, ha valamivé lesz*», irta Kazár Emil, második kiadás, ára 1 frt 20 kr. A «*Magyar könyvesház*» czimü olcsó kiadásu füzetek közt pedig a következő darabok vannak:

Sötét időkből, beszélyek, irta Tóth Lőrincz; ára 40 kr. *A föld alatt*, irta Arnóthi (Szabó Ignácz), ára 60 kr. *Lucza széke*, dráma három felvonásban, irta Katona József: ára 20 kr. *Jeruzsálem pusztulása*, eredeti vitézi szomorujáték, irta Katona József, ára 40 kr. *Költemények prózában*, irta Turgenjeff Iván, ára 40 kr. *Hitelezők mint házasságszerzők*, elbeszélés, irta Sacher-Masoch, ára 20 kr. *Petőfi Sándor élete és müvei*, irta Vahot Imre, ára 40 kr. *A szerelmes szerkesztőség*, elbeszélés, irta Sacher-Masoch, ára 40 kr. *Báró Eötvös József*, irta Ferenczi Zoltán, ára 60 kr.

Szeretve mind végig, elbeszélések, irta *Paál* Árpád. A fiatal iró a lapokban megjelent elbeszéléseiből nyolczat ád közre a kötetben: «A Szent-Anna tónál.» «A gránit-kőnél.» «A ki igazán szeretett.» «Akáczvirágok.» «Mater Dolorosa.» «A vörös-kereszt papnője.» «A jegykendő.» «A legdrágább koszoru.» — A kötet a Révai-testvérek bizománya utján szerezhető meg.

Hazánk, történeti közlöny, szerkesztik Abafi Lajos és Szokoly Viktor. Aigner Lajos kiadásában a mult év elején indult meg ez a vállalat, mely hazai történelmünk ujabb eseményeire vonatkozó okiratok, levelek, emlékiratok vagy emlékezések közzétételét tüzte ki feladatául, hogy ezeket megőrizze a későbbi idők számára az elveszéstől. Tehát mintegy kiegészitője a történelmi társulat által kiadott «Századok»-nak, mely a történettel csak a szatmári békekötésig foglalkozik. Az első évfolyam a történelmi adatokhoz sok érdekes közleménynyel járult. A kiadó e folyamot most két nagy kötetben is forgalomba bocsátja. Az irók sorában Pulszky Ferencz, Szilágyi Sándor, Gelich Rikhárd, Majláth Béla, Jakab Elek, Torma Károly, Tóth Lőrincz, Lehoczky Tivadar, idősb Szinnyei József, Zsilinszky Mihály, a szerkesztők és más ifjabb erők szerepelnek. A nagyobb tanulmányok főleg a szabadságharczra és kiváló szereplőire, az emigrácziára és történetére vonatkoznak. De azért képviselve van köztük az előző nagy reformmozgalom számos mozzanata, valamint az egész tizennyolczadik század politikai és művelődési története. A vállalat mindenesetre hivatást teljesit s azért megérdemli a történelem iránt érdeklődő közönség támogatását. Egy-egy kötet ára 3 frt.

Magyar jelesek névtárát adják ki Florenczben, körülbelől 3000 életrajzzal. Ez egy nemzetközi vállalat egyik kiegészitő kötete lesz és gróf Angelo de Gubernatis irja, a Florenczben megjelenő s a magyar kulturalis törekvéseket nagy előszeretettel méltányoló «Revue internationale» szerkesztője. A «Magyarok nemzetközi névtára» a tudomány, irodalom, művészet, politika, diplomatia, hadászat, pénzügyi tudományok, ipar, gazdászat kiválóbb képviselőinek életrajzait fogja tartalmazni s hat füzetben jelenik meg. Angelo de Gubernatis e hó 31-dikén Budapestre érkezik s a hazai viszonyok tanulmányozásának czéljából két hónapot fog körünkben tölteni.

«Magyarhon ezredéve» czimü hármas költeményre hirdet előfizetést Ney Ferencz veterán iró, a belvárosi reáliskola igazgatója. A mű három része: «Ünneplő ének», «A nemtők» idyll és «Szellemek gyülése» melodrámai költemény, mely hazánk történelmének fő mozzanatait és szereplőit mutatja be. A szerző főkép az érettebb ifjuságnak, de egyuttal a nagy közönségnek is szánta művét, mely 2446 versre terjed. Előfizetési ára 1 forint, kemény kötésben 1 frt 30 kr, s az előfizetés február 15-ig a szerzőhöz a főreáliskolába küldendő. A mű husvétkor fog megjelenni.

Népszerü szentirási magyarázatok a szószéken. Ily czimü vállalatot inditott meg a mult évben Sarkadon Szondy Béla ref. segédlelkész. Évnegyedenkint jelenik meg belőle egy-egy füzet, két ivnyi tartalommal s mindenikben a biblia egy-egy tételéről több egyházi beszéd, mely gazdag az eszmékben és emelkedett a vallásos érzületben. Az első évfolyamban harminczkét ily magyarázat van együtt, s ára 1 frt. A most folyó második évfolyamra is egy frtjával lehet előfizetni, szerzőhöz, a biharmegyei Sarkadra czimezve.

Füzetek. A neveléstudomány szótárából: «*Paedagogiai encyclopaedia*» (szerkeszti Verédy Károly, kiadja az «Athenaeum») a 11-ik füzet jött meg a «Jász-Nagy-Kun-Szolnokmegye» szótól a «kisdednevelés»-ig terjedő tartalommal; ára 30 kr. — *Beszédek*, melyek a magyar tudomány-egyetem 1884—85. tanévi rectorának és tanácsának beigtatásakor szept. 1-én tartattak. Az előterjesztéseken kivül dr. Szabó József, dr. Bita Dezső és Rapaics Raymond beszédeit közli. Egy másik füzet pedig a *tudomány-egyetem tanrendet* adja a második iskolai félévre.

Uj szinművek. A nemzeti szinház drámabiráló bizottsága két kis vigjátékot fogadott el előadásra egyhangulag. Egyik: «*Arany lakodalom*» Almási Tihamértól; a másik pedig «*A bál-királynő*», Berczik Árpádtól. Mindkettő még a farsangon szinre kerül.

A debreczeni szinház drámai pályázata. A néhai Kövessy Antal debreczeni volt lakos alapitványának összegyült s 400 arany frankot tevő kamatai Debreczen város történetéből vagy népéletéből meritett tárgyu, egy egész estét betöltő vigjátékra vagy bohózatra — melyben énekek is alkalmazhatók — pályadijul tüzetik ki. A pályamunkák 1885. évi deczember 31-ig Pap Ferencz városi főjegyzőhöz küldendők. Az eredményt 1886. ápr. 30-án hirdetik ki. Legelőször az döntetik el, hogy vajjon a pályamunka megérdemli-e az előadást, s ha előadásra méltónak találtatik: e végett a szinigazgatónak azonnal átadatik. A pályadij az előadásra méltónak talált darabok közül a legjobbnak mindenesetre kiadatik. Ha a pályamunkák közül egyik sem találtatnék előadásra méltónak: ez esetben a pályadij ujra kitüzetik.

Alföldi ménes czimü nagy festmény van most kiállitva a münchebeni művészházban. *Wagner* Sándor hazánkfiától. A kép a ménest akkor tünteti föl, mikor a hajnali itatás után legelőre terelik. Wagnernek a lovak festése egyik kiváló jeles sajátsága, s e festményén nagy az eredetiség és hűség is a tájképben, az alakokban, mert a művész hosszabb időt töltött az alföldön, nevezetesen Debreczenben, melynek méneséről is több képet festett. A münchenieknek nem is győzik dicsérni a kép eredeti felfogását s egyszerüségében is lebilincselő hatását. A csikósok s a lovak egyaránt nagy élethűséggel vannak vászonra vetve s élénk, változatos csoportot képeznek. A hazai közönségnek szintén módjában lesz, itéletet mondani a kép fölött, mert a művész az országos kiállitásra is el fogja küldeni.

A Munkácsy-dijat az idén *Temple* János fiatal festőművész nyerte el. Az ő «Ebéd után» czimü festményének itélte oda Munkácsy a 6000 frankot. A dijra tudvalevőleg három művet jelölt ki a képzőművészeti társulat biráló bizottsága: Temple képén kivül még két fiatal festőjét, Bihariét és Szobonyaét. A kitüntetett művet ő felsége vásárolta meg a kiállitáson.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémián jan. 19-ikén a harmadik osztály ülésének sokféle tárgya volt. Szigorúan szakszerü előadással kezdődött, melyet báró *Eötvös* Loránd tartott, ki mint rendes tag ezzel foglalta el székét. A terjedelmes és csak egyes részeiben felolvasott tanulmány czime «A folyadék felületi feszültségének összefüggéséről a kritikai hőmérséklettel». Önálló buvárlat eredménye, a szakkörök teljes méltánylására méltó, mert a különböző folyékony anyagok sajátszerü törvényeiről nyujt határozott adatokat.

Schuller Alajos szintén szakemberekre tartozó két értekezést adott elő. Az egyik «Az indukált elektromos áram khemiai hatásáról.» A másik pedig: «Higanykontakt», mely utóbbiban azt az általa szerkesztett készüléket ismertette, a mi a műegyetem nyilvános csillagászati órájánál van alkalmazva. *Hőgyes* Endre tett ezután jelentést ujabb élet- és kórtani vizsgálatairól a halló idegből kiinduló reflex mozgásokat illetőleg. Vizsgálatát anna histero-epileptikus beteg nőkön tette, kik a Rókus-kórház egyik osztályán kezeltetnek, s kiken tavaly Laufenauer tanárral a hypnotizmusra vonatkozólag is tettek vizsgálatot, a miről az akadémiai szintén volt szó. Végül *Konkoly* Miklós többféle előterjesztést mutatott be a magyarországi csillagvizsgálók mult évi munkálkodásáról, rövid összefoglalásban. Első volt: Asztrofizikai megfigyelések az ó-gyallai csillagvizsgálón 1884-ben.» Erre következett: «A napfoltok és a nap felületének megfigyelése az ó-gyallai csillagvizsgálón 1884-ben.» A kalocsai Haynald-observatoriumban tett öt évi napfolt-megfigyelésekről pater Hüninger Adolf előterjesztését szintén Konkoly adta elő.

A természettudományi társulat e hó 21-ikén tartotta évi közgyülését. *Szily* Kálmán elnökölt, s *Fodor* József titkár adta elő az évi jelentést.

A mult évben a társulat 7 szakülést tartott, a melyeken 13 előadó 18 tárgyról értekezett, továbbá hat népszerü estélyt rendezett. A választmány «Népszerü természettudományi kurzusok»-at fog rendezni minden esztendő téli folyama alatt. A kurzus mintegy 15 előadásból fog állani, a melyek valamely tudomány, pl. az egyik évben khemia, másikban fizika, majd embertan, földtan stb. alapvonalait rendszeresen és a müvelt közönség igényeihez mérten fogják tárgyalni. Ez előadások egyszersmind nem maradnak pusztában elhangzó szó; nyomtatásban ki fogja adni azokat a társulat. — A társulat kiadásában a lefolyt évben összesen 18 füzet, 3 kötet jelent meg, 141 nyomtatott iven 169 rajzzal és egyéb mümellékletel. Az orsz. segélyből a mult közgyülés fizika-meteorologiai munkákra hirdetett nyilt pályázatot. A Schuster-Bugát-féle alapból zoologiai munkákra kitüzött pályadijat dr. *Daday* Jenő kolozsvári egyetemi magántanár nyerte meg. A társulat tagjainak száma 5756, a kik között 139 alapitó. Ezután *Leutner* Károly pénztárnok adta elő jelentését. A tiszta vagyon 67,505 forint, tehát szaporodás 7013 frt. A könyvtár áll 6828 müből 14062 darabban. A közgyülés a folyó 1885. évben 1000 forintnyi összeget oly tudományos munkálatok előmozditására kiván fordítani, melyek országos érdekü *élettani vizsgálatokat*, vagy az ország viszonyainak e tekintetekből való kutatá-át és a tudományok mostani állásának megfelelő leirását, avagy e kiemelt feladatokat előmozditó szakmunkák irását tüzik ki czéljokul. Erre pályázat hirdettetett. Továbbá a *növénytanból* titkos pályázat: tanulmányoztassanak összehasonlitólag boncz- és fejlődéstani szempontból a gyékényfélék családjához tartozó nemek, kiváló tekintettel a virág fejlődésére. Jutalma a Bugát alapitványból 300 frt. A beküldés határideje 1885. okt. 31-dike.

A földrajzi társaság közgyülése e hó 22-én *Hunfalvy* János elnöklete alatt ment végbe.

Az évi jelentés szerint, melyet *Berecz* Antal titkár terjesztett elő, a társulatnak 616 tagja van; bevétele volt tavaly 3752 frt, kiadása 3684 frt, vagyona pedig 3832 frt. A társulat tavaly hat ülést tartott, kiadta az «Utazások könyvtára» ötödik és hatodik kötetét s a «Földrajzi Közlemények» tizenkettedik kötetét. A jelentések után *Hunfalvy* János tartott érdekes felolvasást, ismertetve az Ázsiában, Afrikában, Ausztráliában tavaly kiválóbb buvárok által tett földedezési utakat és az északsarki expedicziókat. Ezután három tiszteletbeli tagot választottak: ezek: *Bonaparte* Roland herczeg, báró *Sacken* altábornagy, a közös hadi levéltár igazgatója és *Wanka* tábornok, a bécsi földrajzi intézet katonai osztályának vezetője. A társaság által kitüzött pályakérdések közül csak egyre érkezett pályamunka, «Kecskemét és vidéke» czimmel; a birálók jutalomra érdemesnek találták s a jeligés levél felbontatván, kitünt, hogy szerzője *Hajnóczy* Imre harmadéves müegyetemi hallgató. Ez évre két pályakérdést tüztek ki: a kunok ethnografiai ismertetéséről és Magyarország valamely vidékének topografiai ismertetéséről. A jutalom 50—50 frank s az egyetemek és főiskolák hallgatói pályázhatnak rá.

Az országos régészeti és embertani társulat e hó 20-án tartotta évi közgyülését *Pulszky* Ferencz elnöklete alatt. A tisztujitás meghagyta az eddigieket a társulat élén.

A választások után *Wosinszky* Mór mutatott be és irt le egy érdekes leletet, melyet Kurdon (Tolnamegyében) talált. A lelet egy hatalmas bronzkazánból és 14 bronzcsöbörből áll, melyeket münyelven cistáknak neveznek. Magyarországon ez az első cistalelet, a kazán és az edények tömegessége tekintetében megelőzi az e nemben leghiresebb bolognai leletet. Ezután dr. *Torma* Gyula terjesztő elő a titkári és számvizsgálói jelentéseket, ugyszintén a jövő évi költségvetést.

A Kisfaludy-társaság közülése febr. 8-ikán lesz. Tárgya Gyulai Pál megnyitó beszédén és Beöthy Zsolt titkári jelentésén kivül öt felolvasásból áll. Szász Károlytól és Ábrányi Kornéltól költemények, Vadnai Károlytól elbeszélés: «Szatira az orók-lángról», Keleti Gusztávtól értekezés az ujabb magyar képzőművészeti mozgalmakról és az esetleg jutalmazandó szónoki mü.

MI UJSÁG?

A trónörökös e hó 17-én fogadta Bécsben a magyar hirlapirók nyugdij-intézetének Falk elnök és Jókai Mór, Visi Imre és Neményi Ambrus tagokból álló küldöttségét, minthogy a trónörökösnek budapesti időzése alkalmával a küldöttség már nem talált időt a kérelmet előadni. Ő fensége a küldöttségi tagokat szeretetreméltó barátságos módon fogadta. *Falk* rövid beszédben arra kérte fel a trónörököst, hogy a hirlapirói nyugdij-intézet által kiadandó almanachban közreműködni méltóztassék. A *trónörökös* azt válaszolta, hogy örvend a magyar sajtó képviselőit láthatni; a legnagyobb készséggel fog a munkában közreműködni. Ő fensége azután a küldöttség tagjaival tovább mint egy negyedóráig a legkegyesebben társalkodott és a magyar sajtó viszonyai felől tudakozódott és itt a személyi, ép ugy mint tárgyi tekintetben nagy jártasságot mutatott. Végül a trónörökös megigérte, hogy legközelebb dolgozatát beküldi.

Vilmos német császár nehány nap óta gyöngélkedik. Az uralkodó nagy életkora következtében gyöngélkedése, noha csak mulékony bajnak látszik, általános aggodalmakat okoz Berlinben.

Vas Gereben hamvainak hazahozatala. Tizenhét éves nyughelyéről, a bécsi währingi temetőből e hó 20-án érkeztek Budapestre Vas Gereben földi maradványai, s e hó 25-én ünnepélyesen helyezik el hazai földbe, a kerepesi-uti temetőbe.

A hamvak fölvétele e hó 18-án délelőtt kegyeletes ünnepélylyel történt meg Bécsben. A magyar tanuló ifjuság az egyetemi épületből vonult ki a temetőbe. A bécsi «Concordia» iró-egyesületet *Weilen* lovag, *Nordmann*, *Grosz* képviselték, a «külföldi hirlapirók egyletét» az egylet két magyar tagja: jelen voltak a legtöbb bécsi lap tudósitói. A hamvak hazahozatalára alakult bizottságból pedig dr. *Kanyurszky* György egyetemi tanár (a magyar irók és művészek képviseletében), dr. *Váli* Béla, *Spalitzer* Gyula, *Nyáry* Sándor és *Krook* Károly. A sirhantot, melyet csak egy év előtt jelölt meg baráti kegyelet emlékkővel, egy temetkezési egylet munkásai bontották föl, és félórai munka után napfényre hozták a rozsdafodott érczkoporsót, melyben Vas Gereben hamvai porlanak. Felbontatván a koporsó, látható lett az elhunyt csontváza, mely magyar diszruhába volt öltöztetve. A fe-

kete zsinóros attila és a csizmák még teljesen jó karban valának, a ruházat többi része már nagyrészt elporladt. Uj érczkoporsóba helyezték, s a koporsóra koszorukat tettek, melyeknek egyikét Áaron ur, Vas Gereben veje, másikát a «Concordia» iró-egylet, a harmadikat pedig a bécsi magyar tanuló ifjuság szentelte a költő emlékének. A koporsót egyetemi ifjak vitték a kápolnába, hol először a bécsi bizottság tagja, *Nyári* Sándor mondott bucsut a bécsi magyarság nevében a hamvaknak, s átadta a budapesti bizottság tagjainak. Erre dr. *Szíklay* János rövid, hatásos beszéddel vette át a koporsót. A «balatonvidéki kör» nevében *Kroób* mondott rövid beszédet. A magyar egyetemi ifjuság nevében *Szalitzer* Gyula nemzeti szinü szalaggal ellátott babérkoszorut helyezett a koporsóra. Ezután *Weilen*, a «Concordia» bécsi hirlapirói egyesület elnöke tett díszes koszorut a koporsóra, idézve Luther mondását: «A nyelv hüvely, melyben az eszme pallosa rejlik.» A pallosról és nem a hüvelyről ismerjük meg a szellem lovagjait.

A meleg beszéd élénk hatást tett a jelenlevőkre. Végül dr. *Kanyurszky* budapesti egyetemi tanár mondott német nyelven köszönetet Bécs városának, mely a magyar irodalom halottjának hamvait megőrizte, a Concordiának, mely oly szives rokonszenvvel vett részt e nemzeti ünnepélyünkben, a bécsi sajtónak, mely a Vas Gereben-bizottság törekvéseit kollegiális előzékenységgel támogatta és végül az egybegyült magyar és idegen közönségnek, mely jelenléte által emelte az ünnepély fényét.

E beszédek után az ifjuság a koporsót a halottas kocsira emelte, s körülbelől 3000 főnyi kiséret követte még egész az egyetemig, hol elváltak, mig a hamvakat a vasútra szállitották. A koporsót az osztrák-magyar államvasut díj nélkül szállitotta Budapestre. *Pozsonyban* e hó 19-én a «Toldy-kör» küldöttsége várakozott a pályaudvarban, s dr. Hódoly Elek, a kör elnöke koszorut tett a koporsóra. *Győrben* is ünnepélyesen fogadták a hamvakat, s a kisérő bizottság tagjait. Vargyas Endre tanfelügyelő mondott beszédet s a győri iskolák nevében koszorukat adott át. Vas Gerebennek Győrben élő nővére szintén adott koszorut. *Budapesten* e hó 20-án a rendőrség küldöttei vették át a koporsót és minden ünnepélyesség nélkül átszállitották a kerepesi temető halottas házába, a hol egy ideiglenes ravatalon helyezték el. A koszorúk egy részét az irók és művészek körének olvasó termében, másik részét pedig a ravatal körül helyezték el. A vasárnapi ünnepély impozáns lesz, a mennyiben a régebben jelentkezett egyesületeken kivül ujabban az egyetemi ifjuság és több más egyesület jelentette be testületi megjelenését.

Dugonics szobra. (Izsó mintája után.)

HUSZÁR

A debreczeni honvédemléket, melyet Boros Sándor áldozatkészsége létesit, márczius 15-én fogják leleplezni. Az emlékkő felirata lesz: «Honvédek, névtelen félistenek nyugosznak itt, a kik hősies vitézséggel küzdöttek a magyar hazáért, annek szabadságáért és a nemzeti függetlenségért. Elvérzettek, dicsően harczolva a debreczeni csatában! 1849. augusztus 2. Legyen emlékök örök! Eszméik győzelmében érjék el mielőbb a — feltámadást. Emeltetett 1885. márczius 15.»

Jókainé mellszobrára, mely a nemzeti szinház előcsarnokában lesz felállitva, eddig 641 frt gyült össze.

Petőfi-zsöllyeszéke. Becses emléket kapott közelébb a Petőfi-társaság. Az a keményfából készült, szürkére festett ódon karos szék ez, melyben Petőfi Sándor 1849-ben Mező-Berényben való tartózkodása alatt oly örömest üldögélt és melyben Orlai Petrics Soma által le is festette magát. A széket a már 80 éves Bonyhai Benjámin veterán iró,

Eötvös szobra.

Petőfi szobra.

ADOLF SZOBORMŰVEI.

tott ki, a kitüzött czél előmozditására. Bár azt hiszszük mai napság már oda jutottunk, hogy minden városnak s vidékének *magának* kell ily szellemi szükségei kielégitéséről gondoskodnia, ajánljuk még is e közmivelődési ügy, mint nemzetiségi szempontból egyaránt fontos ügyet olvasóink pártfogásába. Szerkesztőségünkben is van letéve aláirási iv; azonkivül az adományok a «munkácsi szinügyi bizottság elnökségéhez», vagy Gáthy Géza bizottsági titkárhoz is beküldhetők.

Felolvasás. É hó 20-án a fővárosi iparos körben szép számu hallgatóság előtt *Törs* Kálmán képviselő «Az ipar kezdetei a Kongo-vidék népeinél» czimü felolvasást tartott.

Stanley, a hires afrikai utazó följegyzései alapján, nagyobb vonásokban tüntette föl, hogy Afrika legvadabb népeinél is találkozunk bizonyos foku iparral. Igy a Kongo felső folyása körül lakó vabudzsnék a szobrászat és esztergályozás terén mutatnak föl aránylag meglepő alkotásokat. A vareggáknál, kik nem régen hagytak föl az emberhus-evéssel, sikerült kivitelü székeket találni, mely jelenség már bizonyos foku iparra mutat. Különösen kitünnek e vad népek a ladikok és csolnakok készitésében. Meglepők sorjában épitett házaik és elefánt-agyarakból összerakott templomaik. Sokféle elmés készülékekkel élnek a halászatban. Nem ritkák ezen rengeteg vidékeken, az ős erdők mélyében a vasolvasztó kemenczék és kovácsmühelyek, miután a vidéken nagy mennyiségü vas található. A felolvasót a közönség zajosan megéljenezte.

Az iparmüvészeti muzeumnak dr. *Ilsner* Flóris kanonok a napokban megküldte a nagyváradi ásatások alkalmával lelt cseréppgyüjteményt, mely a XVI-ik századi magyar agyag-müvesség történetére nagy fontosságu s eddig ismeretlen adatokat szolgáltat. *Weinwurm* Antal budapesti fényképész pedig egy 1786-ban készitett remek müvü holicsi korsót adott verses levél kiséretében küldte föl a Petőfi-társaságnak oly kérelemmel, hogy az emlék elhelyezéséről és megőrzéséről gondoskodjék.

Az operaház és a kiállitás. Az operaház igazgatósága a napokban szintén elhatározta, hogy ebben az évben, tekintettel az országos kiállitásra, nem tart szünidőt, hanem a nyári hónapok alatt is, a mostani beosztás szerint, esetleg minden nap is előadást tart, s ezért az előadó és segédszemélyzetet a megfelelő külön dijazásban fogja részesiteni.

Munkácson, a felvidék e nemzetiségi szempontból is fontos pontján, élénk mozgalom indult meg egy állandó magyar szinház létesitésére. Az e végből megalakult szinügyi bizottság aláirási iveket bocsátott ki, a kitüzött czél előmozditására. Bár azt hiszszük mai napság már oda jutottunk, hogy minden városnak s vidékének *magának* kell ily szellemi szükségei kielégitéséről gondoskodnia, ajánljuk még is e közmivelődési ügy, mint nemzetiségi szempontból egyaránt fontos ügyet olvasóink pártfogásába. Szerkesztőségünkben is van letéve aláirási iv; azonkivül az adományok a «munkácsi szinügyi bizottság elnökségéhez», vagy Gáthy Géza bizottsági titkárhoz is beküldhetők.

Felolvasás. É hó 20-án a fővárosi iparos körben szép számu hallgatóság előtt *Törs* Kálmán képviselő «Az ipar kezdetei a Kongo-vidék népeinél» czimü felolvasást tartott.

Stanley, a hires afrikai utazó följegyzései alapján, nagyobb vonásokban tüntette föl, hogy Afrika legvadabb népeinél is találkozunk bizonyos foku iparral. Igy a Kongo felső folyása körül lakó vabudzsnék a szobrászat és esztergályozás terén mutatnak föl aránylag meglepő alkotásokat. A vareggáknál, kik nem régen hagytak föl az emberhus-evéssel, sikerült kivitelü székeket találni, mely jelenség már bizonyos foku iparra mutat. Különösen kitünnek e vad népek a ladikok és csolnakok készitésében. Meglepők sorjában épitett házaik és elefánt-agyarakból összerakott templomaik. Sokféle elmés készülékekkel élnek a halászatban. Nem ritkák ezen rengeteg vidékeken, az ős erdők mélyében a vasolvasztó kemenczék és kovácsmühelyek, miután a vidéken nagy mennyiségü vas található. A felolvasót a közönség zajosan megéljenezte.

Az iparmüvészeti muzeumnak dr. *Ilsner* Flóris kanonok a napokban megküldte a nagyváradi ásatások alkalmával lelt cseréppgyüjteményt, mely a XVI-ik századi magyar agyag-müvesség történetére nagy fontosságu s eddig ismeretlen adatokat szolgáltat. *Weinwurm* Antal budapesti fényképész pedig egy 1786-ban készitett remek müvü holicsi korsót adott letétkép a muzeumnak, mely gyüjteményei egyik legszebb darabját képezi. Vétel utján a muzeum egy 200 darabból álló holicsi fayence-gyüjtemény birtokába jutott, melyben egészen ismeretlen alakok és minták fordulnak elő. Ezenkivül sikerült két majdnem teljesen ép régi magyar kályhát és számos kályhacserepet megszerezni s kilátás van arra is, hogy egy egészen ép holicsi és tatai kályhát is megvehet. A muzeum gyüjteményeiről most képes tárgymutatót készit *Radisics* Jenő.

Halálos párbaj. Mély részvétet kelt a fővárosban egy szerencsétlen pisztolypárbaj, melynek egy fiatal tisztviselő, *Tamásffy* Gyula esett áldozatul e hó 22-én. Ellenfele dr. Koeztka Emil volt, kinek neve a budapesti párbajok közt többször előfordult

már. Az eset annál megdöbbentőbb, mert kicsinyes okok idézték elő a véres tragédiát. Kávéházi összeszólalkozásból eredt; a párbaj nem is ment életha-lálra, csak egyszeri lövésre, huszonöt lépésről. A szomoru esemény szinhelye a Czinkota melletti cserjés erdő volt. Kosztka hirtelében, czélzás nélkül lőtt, s Tamásffy összerogyott. A golyó jobb mellébe furódott. Dr. Wein és dr. Kiss katonai orvosok azonnal segélyére siettek, de mentség már nem volt. A szerencsétlen ifju fél óra mulva meghalt. Holtteste elszállitására a czinkotai kastélyból, Beniczky Géza birtokostól kértek igás szekeret, mely estére aztán az áldozatot behozta a Rókus-kórházba. Tamásffy Gyula az állami adóhivatalnál volt pénztári tiszt, Szatmármegyéből való; atyja gr. Károlyi Alajosnak nyugalmazott gazdatisztje és Nagy-Károlyban lakik. Fiatal özvegye is siratja. Tamásffy segédei voltak: Batizfalvy Pista és Farkas Jancsi; az ellenfél segédjei pedig: Kubik Béla tartalékos huszárhadnagy és Papp Móricz.

Nagy havazások. Közép-Európában az utolsó napokban nagy havazások dühöngtek. Nálunk január 17—18-ikán *Fiume* körül volt nagy hóvihar, e hó 20-ikán pedig Erdély déli részén, s ennek következtében a vasuti közlekedésben nagy zavarok történtek. A télből ez idén Spanyolországnak is szokatlan kemény rész jutott. Olaszország alpesi vidékein a havazások miatt nagy szerencsétlenségek is estek. A *Mont-Cenis* alagut környékén az óriás havazás több napra megszakitotta a vasuti közlekedést. E hó 21-ikéről pedig jelentik, hogy a Susa mellett fekvő Frassinere községben tizenöt házat temettek el a hólavinák, mi által tizenegy ember vesztette életét. Cuneo tartományban szintén több ember részint halálát lelte, részint megsebesült a hólavinák által. Mojola és Demonte közt három munkást temetett el a hó. Frassinóban mintegy 30 ember holttestét ásták ki a hó alól; tiz embert sikerült élve megmenteni. Még mintegy negyven ember volt a hó alatt s megmentésükhöz kevés a remény.

A «Jogtudományi Közlöny» január 23-diki (4-ik) száma a következő tartalommal jelent meg:

A nyugdij-törvényjavaslat. Dr. *Jellinek Arthur* budapesti ügyvédtől. Megyei követek a felsőházban. Dr. *Kuncz Ignácz* pozsonyi akadémiai jogtanártól. — Néhány lap uti naplómból. (A lipcsei birodalmi törvényszék). Dr. *Wlassics Gyula* budapesti kir. alügyésztől. — Törvénykezési Szemle: A végrehajtási törvény 136. §-ához. *Magay Károly* kisujszállási kir. járásbirótól. — Mily nyelven szerkesztendők a végrendeletek? Dr. N. A. ügyvédtől. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1884. évi folyamának II. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

HALÁLOZÁSOK.

About Edmund, a kitünő franczia iró elhunyt e hó 16-án 57 éves korában, hosszas betegeskedés után, melyet tüdőbaj okozott. About Franciaország ujabbkori irói közt egyike volt a legszellemesebbeknek; de mint hirlapiró többször változtatta elveit. A császárság éveiben a császárságért lelkesülő «Gaulois»-hoz szegődött, aztán átcsapott a szintén udvari «Soir»-hoz. Napoleon bukásával pedig megalapitá a «XIX. Siécle» lapot, a melynél haláláig megmaradt, mint republikánus. — About sokat utazott már fiatal korában. 1851-ben Görögországban utazott, s a mai Görögországról irt művével megalapitá irói hirnevét. Az ötvenes évek közepén drámairással próbálkozott meg, de kevés sikerrel, mig regényirói működését nagy siker koronázta, s regényei az egész müvelt világ kedvelt olvasmányát képezték. «A fellah», «A jegyző orra», «Egy fiatal ember regénye» czimü munkái magyarra is le vannak forditva. 1870-ben About nem játszott politikai szerepet, de mint a «Soir» hadi tudósitója jelen volt a harcztéren. 1872-ben ellátogatva Elzászba, Savarneben beszédet tartott, a melyben a német rendőrség Vilmos császár megsértését látta és a franczia irót elfogta. Később azonban az ügy elsimult és About-t szabadon bocsátották. E viszontagságaiért azzal boszulta meg magát, hogy «L'Alsace» czim alatt szenvedélyes hangu röpiratot adott ki Németország ellen. Legnagyobb becsvágya az volt, hogy bejuthasson az akadémia halhatatlanjai közé, ezt azonban csak tavaly érte el.

Elhunytak még a legközelebbi napokban: Koronka Antal, aranyos-tordaköri nyug. unitárius esperes és toroczkai lelkész, az unitárius egyháznak egyik legérdemesebb papja, s mind egyháza, mind a közügyek terén kifejtett hazafias munkássága tiszteltté tették nevét szerte az erdélyi részekben, 79 éves korában, Toroczkón. — Dornay István, aranymisés áldozár, a kegyesrendiek mernyei uradalmának hosszu időn keresztül kormányzója, 83 éves korában, a somogymegyei Mernyén. — Bády Izidor, a pannonhalmi Benedek-rend tagja, győr-csarnaki lelkész, 65 éves korában, Győrben. — Fényes István, Biharmegye egyik köztiszteletben élt birtokosa, 72 éves korában, Csokalyon. — Borszéki Pintye József, kolozsvári törvényszéki biró, 54 éves korában. — Selmeczy Ignácz, nyug. törvényszéki biró s hites ügyvéd, 67 éves korában, Nagy-Váradon. — Daróczy István, nyug. kir. ügyész, 75 éves korában, Duna-Földvártt. — Dr. Hajts Károly, fővárosi orvos, 39 éves korában. — Babics István, az egri érsekség uradalmi jogigazgatója, Eger városának volt országgyülési képviselője, Egerben. — Hideg József, zalaegerszegi közjegyző. — Sárfy Endre, Pest-Nádudvar derék jegyzője, 70 éves korában. — Glósz Aurél, kohászati volt igazgató, 49 éves korában, Kassán. — Borsothy József, ügyvéd, 71 éves korában, Füzes-Gyarmaton. — Hevessy Károly, a szabadságharczban nemzetör-kapitány, 77 éves korában, Lovas-Berényben. — Dengel Antal, köztiszteletü polgár, 65 éves korában, Aradon. — Lepossa Lajos, nemesladányi birtokos, 70 éves korában. — Barczán Mihály, a makói kereskedelmi és ipartársulat pénztárnoka. — Kósa Károly, 66 éves korában, Pozsonyban. — Knapp Béla, orvosnövendék, élete 20-ik évében, Nagy-Váradon.

Özv. Pazonyi Elek Menyhértné szül. Csoma Mária, 72 éves korában, Budapesten. — Özv. Ragályi Mihályné szül. Ragályi Mária, 81 éves korában, Rimaszombatban. — Bartók Jánosné, a nagyszentmiklósi földmives-iskola néhai igazgatójának özvegye. — Özv. Szaffka Jánosné szül. Brankovics Borbála, 62 éves korában, Edelényben és Mucsonyban temették el. — Márton Lajosné szül. Hetényi Borbála, 68 éves korában, Debreczenben. — Özvegy Sonnenfeld Dávidné, dr. Sonnenfeld Zsigmond tanár és iró édesanyja, Vágujhelyen. — Ifj. Ring Mihályné szül. báró Bothner Mária, 32 éves korában, Kun-Félegyházán. — Svastits Margit, Svastits Károly nagykanizsai szolgabiró 20 éves leánya. — Csató Anna, özv. Csató Jánosné leánya, 27 éves korában, Gyöngyösön. — Milassin Lajosné szül. Holub Vilma, ügyvéd neje, Ujvidéken. — Özv. Lippich Sándorné szül. Forintos Terézia, 82 éves korában, Győrben. — Hössler Mária, néhai Hössler Nándor naszód-beszterczei főispán leánya, 29 éves korában, Kolozsvártt.

SAKKJÁTÉK.

1314. számu feladvány Chocholaus Gy.-től.

Sötét.

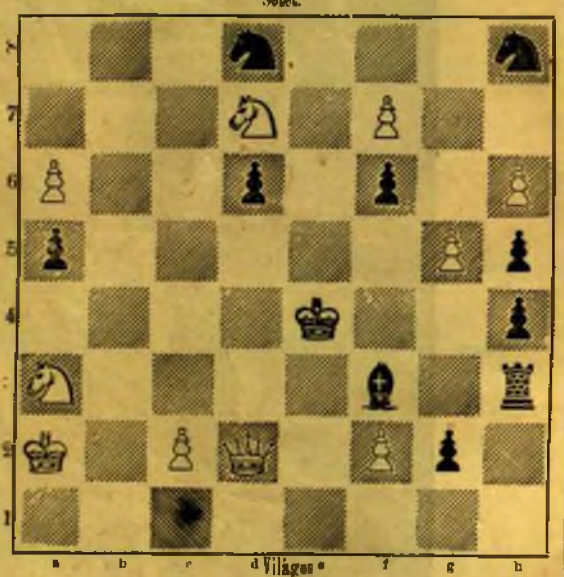

Világos indúl s a negyedik lépésre mattot mond.

Az 1306. sz. feladvány megfejtése.

Nemo O.-tol.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.
1. Vc3—b3 †	c5—c4 (a)
2. Vb3—65 †	K. t. sz.
3. Vb5—e5 matt.	
a.	
1.	Kd5—e4
2. Vb3—d3 †	Ke4—d5
3. C2—c4 matt.	

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. Andorfi S., Kovács J. — *Veszprémben:* Roland Károly. *Tornán:* Pap József. — *A pesti sakk-kör.*

Az 1307. sz. feladvány megfejtése.

Hubert F.-től.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.
1. Bh6—f6	Fh7—f5
2. Va1—b1	Ff5—e6 (a)
3. Ke7—d8	t. sz.
4. V v. B mattot ad.	
a.	
2.	Ff5—b1 :
3. F2—f3	t. sz.
4. Bf6—d6 matt.	

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. Andorfi S. — Kovács J. — Az Erkel-sakktársaság nevében: Exner Kornél — *Veszprémben:* Roland Károly. *Zilahon:* Lábas Gyula. — *Tornán:* Pap József. — *A pesti sakk-kör.*

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Kassa. Sz. K. Először is: köszönjük a figyelmeztetést. Használ fogjuk venni. Szégyen volna elfeledkezni arról a napról. — A mi a költeményt illeti: a R. Á. története már sokszor fel volt dolgozva, balladában is, tragédiában is, de ugy látszik a tárgyban is lehet hiba, mert még senkinek sem sikerült valami különöst csinálni belőle. Ez a feldolgozás sem sikerült; nem is ad valami uj mozzanatot, de különösen a lélektani alap hiányzik teljesen.

J. O. A görög Anthologiából vett virágok nem a legszebbjei a gazdag gyüjteménynek. Elég érdekesek magokban; de lapunk közönsége kevésbbé tudná élvezni, mint pl. a «Philol. Közlöny» olvasói. Ott inkább helyén valók volnának.

R. M. A sonett szebb tartalmat s szebb formát követel. Itt a gondolat nagyon köznapi, a verselés nagyon gyarló. A szerző az ikes igékkel sincs tisztában. Versében azt irja: ébredém — ébredék helyett, mert ébred nem ikes ige. Levelében pedig «szivesked-jen» — szivesked*jék* helyett, mert ez meg ik-es ige.

Egy kép a tengerről. Épen azt nem nyujt, a mit igér, t. i. képet. Legalább világos és felfogható képet nem; oly zavart és kuszált a kép, hogy lehetetlen képzeletünkben összeállitani.

K. A kis vers gyakorlott kézre mutat; de tartalmilag nem igen értékes. Mi az aláju irt álnevet jobb dolgozatok alatt láttuk már s az irót eléggé véljük ismerni arra, hogy tőle tartalmasabb dolgozatokat várjunk ez apróságnál.

Nem közölhetők. Menyasszonynak. G. J. kisasszonynak. — Barátom emlékalbumába. — Tanács. A gyermek. — Késő már a kikelet. — Ne mondjad. — Egy béna honvéd.

HETI NAPTÁR. Január hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Izraelita
25	P Ó 3 Pál fordul.	Ó 8 Pál ford.	13 F. Triod kez.	9 Xyloph.
26	H Polikárp pk. vt.	Polikárp	14 Raj. és s. vtk.	10
27	K Ár. sz. Ján., e. a.	Krizoszt.	15 Kalib János	11 Izsák
28	S Alex. Cirill p. e. a.	Nagy Kár. cs.	16 Sz. Péter lán.	12
29	C Szalézi sz. Fer. p.	Valér	17 Nagy Antala.	13
30	P Mártonka sz.	Etelgund Gunda	18 Nagy Áthanáz	14 Japhet
31	S Nolaskói Pét. h.	Virgil	19 Makár apát	15 Sab. S B

Holdváltozásai: ☽ Holdtölte 30-án 5 óra 35 pk. este.

Tartalom.

Szöveg: Vas Gereben. *Csanádi Sámueltől.* — Szegény dala. Költemény. *Gaspár Imrétől.* — Hogy lett jobbágygyá Gyepesi Ambrus bá? Elbeszélés. Irta *P. Szathmáry Károly.* — Déli Spanyolországban. — A Piatra Fetyi története. Biharország II. kötetéből. *K. Nagy Sándortól.* — A fütésről. — Karácsony a tengeren. New-Yorktól Liverpoolig. IV. *Pekár Gyulától.* — Egyveleg. — Huszár Adolf. — Irodalom és művészet. — Közintézetek és egyletek. — Mi ujság? — Halálozások. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Hetinaptár.

Képek: Vas Gereben. 1861. évi fénykép után. — Képek Spanyolországból. 1. Alicante kikötője. Monleon R. festménye után. 2. Cordova. Püttner R. rajza. 3. A «Delicias» korzó a Montpensier-kastélylyal Sevillában. Wagner Sándor rajza. 4. Vaspálya a Sierra Nevadában. Fénykép után. — Huszár Adolf műterme. — Huszár Adolf. — Bem szobra. Huszár Adolftól. Dugonics szobra. (Izsó mintája után.) Eötvös szobra. Petőfi szobra. Huszár Adolf szoborművei.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

A «The Gresham» életbiztositó társaság az 1884. évi junius 30-án lejárt 36-ik üzletévről az 1884. évi deczember 11-én tartott közgyülésen felolvasott jelentés szerint a mult év üzleti eredménye igen kedvező volt, a mennyiben 7340 biztositási ajánlat nyujtatott be 63.992.275 frank erejéig, melyek közül 6264 ajánlat 54,979.875 frank összegről elfogadtatott s a megfelelő kötvények kiállittattak. A dijösszegből levonván a visszbiztositásokért fizetett dijakat 13,685.855·84 frankra rugott, mibe az első üzletév 1,934.453·86 frank dijai is be vannak számitva. A kamatszámla 3,448.370.21 frankra rugott s a társaság évi bevételét 17,134.226.05 frankra emelte. A társaság a mult évben 6,124.323.23 frank életbiztositási összeget fizetett ki. Kiházasitási és vegyes szerződésekre, melyek határideje lejárt 2,570.177·60 frankot fizetett ki, szerződések visszaváltására pedig 1,144.108.86 frkot forditott. A biztositási alap 3,712.522.19 frkkal emelkedett. Az aktivák az üzletév végén 87,284.420 frkra rugtak. Ez összeállitásnál a vételárral felvett értékek értéktöbblete nem vétetett tekintetbe, mivel ezek az értékek nem realizáltattak s igy azonnali nyereség-forrásnak sem voltak tekinthetők. Ez értéktöbbletnek nagy fontossága van, mert konzolidálja ama garanczikat, melyeket a társaság nyujt. A társaság tőkebefektetései a következők: 1,621.957.50 frank angol állampapirokban, 1,661.437.39 frank az indiai és gyarmatok kormányának értékpapirjaiban, 16 millió 635,290·83 frank más államok értékpapirjaiban, 1.600.148.2 frank vasuti részvényekben, elsőbbségekben és biztositott értékekben, 25.466.510.52 frank vasuti és más kölcsönkötvényekben, 14.453.178.65 frank házbirtokokban, mihez a társaság bécsi és budapesti házai tartoznak, 12.042.488·86 frank jelzálogokban és 13.803,408.23 frank más biztositékokban.